

JAARVERSLAG 2017

Voorwoord

Dit is het jaarverslag 2017 van het Commissariaat voor de Media. Het was het jaar waarin we ons in het bijzonder richtten op 'Het huis op orde', een goede governance en interne beheersing bij de omroepen, en op het online domein. Zo motiveerden we YouTubers om hun eigen Social Code op te stellen, waarmee zij transparanter willen zijn over reclame naar hun doorgaans jonge kijkers. Ons toezicht op maat heeft in het afgelopen jaar in het teken gestaan van het voorkomen van overtredingen van de Mediawet. Onze medewerkers zijn letterlijk het hele land doorgetrokken om aan lokale en regionale omroepen de wet uit te leggen. We hebben informatiebijeenkomsten georganiseerd over de nieuwe beleidsregels governance en over de (on)mogelijkheden die er bestaan op het gebied van publiek private samenwerking. Een mooi jaar dus!

We zagen ook dat het speelveld van de media internationaal en nationaal nog dynamischer is geworden. Concurrentieverhoudingen wisselen voortdurend en verdienmodellen staan onder druk. In onze Mediamonitor signaleerden we ook al eerder een toenemende mediaconcentratie, onder meer vanwege fusies en overnames. Door al deze ontwikkelingen staat de pluriformiteit van de Nederlandse media onder grote druk.

Gelukkig zien we daarnaast dat mensen een divers media aanbod waarderen. Nederlanders maken bijvoorbeeld nog steeds breed gebruik van diverse nieuwsmedia. De kranten hebben een steeds minder grote oplage, maar worden nog steeds goed gelezen. Vooral de digitale versies. Dat zorgt ervoor dat mensen goed geïnformeerd keuzes kunnen maken en meningen kunnen vormen.

Dat stelt wellicht gerust, maar toch moet er nú iets gebeuren. Het Commissariaat voor de Media dringt er bij de Nederlandse mediasector op aan om te blijven investeren en innoveren om een pluriform, onafhankelijk en kwalitatief hoogstaand media-aanbod te kunnen blijven bieden. Daarbij verdienen nieuwe vormen van samenwerking de aandacht. Alleen door samen de blik op de toekomst te richten kan de Nederlandse mediasector blijvend concurreren met de grote buitenlandse spelers in de markt om advertenties.

Het Commissariaat voor de Media staat open voor het voeren van het gesprek met Nederlandse publieke en commerciële aanbieders en andere partijen, over de ruimte die de Mediawet biedt voor gezamenlijke initiatieven, vanuit een diep geworteld besef dat een sterke Nederlandse mediasector een onmisbare pijler onder onze democratie vormt.

Madeleine de Cock Buning
Jan Buné
Eric Eljon

Inhoudsopgave

Voorwoord College	2
Inhoudsopgave	3
Kerncijfers Commissariaat voor de Media 2017	5
1 Inleiding	7
1.1 Toezichtthema's 2017	7
1.2 Kernwaarden en basisprincipes	8
1.3 Hoe houdt het Commissariaat voor de Media toezicht?	9
2 2017 op hoofdlijnen	11
3 Activiteiten	16
3.1 Toezicht	16
3.1.1 Bescherming minderjarigen	16
3.1.2 Financieel toezicht	17
3.1.3 Toezicht op aanbod	18
3.1.4 Toezicht op toegang	20
3.1.5 Voorlichting lokale media-instellingen	20
3.1.6 Toezicht op grond van Mediawet BES	21
3.2 Beleid	21
3.2.1 YouTubers en zelfregulering	21
3.2.2 Beleidsregels governance en interne beheersing	22
3.2.3 Beleidsregels reclame publieke media-instellingen	23
3.2.4 Beleidsbrief dienstbaarheidsverbod	23
3.2.5 Brochure samenwerking van publieke omroepen met andere partijen	23
3.3 Mediamonitor	24
3.3.1 15 jaar zicht op media	24
3.3.2 Onderzoek kijkgedrag	25
3.4 Adviseren en signaleren	25
3.4.1 Wijzigingen Mediawet en uitvoeringstoets	25
3.4.2 Advisering over de NPO	26
3.4.3 Advisering over de RPO	27
3.5 Handhaving en rechterlijke uitspraken	27
3.5.1 Last onder dwangsom NPO	28
3.5.2 Beroep Omroep MAX	28
3.5.3 Beslissing op bezwaar NTR	28
3.5.4 Verboden verbondenheid Young City Media en MultiCultural Events and New Dutch Media	29
3.5.5 Beroep L1	29
3.5.6 Beroep ernstige schade	29
3.6 Internationale samenwerking	30
3.6.1 ERGA	30
3.6.2 EPRA en Contact Comité	31
3.7 Registratie en vergunningen	32
3.7.1 Aanwijzing regionale en lokale publieke media-instellingen	32
3.7.2 Registratie en toestemmingen	34
3.8 Vaste boekenprijs	34
4 Bedrijfsvoering	36
4.1 Inleiding	36
4.2 ICT	36
4.3 Organisatie en personeel	36
4.4 Huisvesting	37
4.5 Financiën	37
4.6 Risicomanagement	37

5.	Financiële verantwoording	41
5.1	Introductie	41
5.2	Algemene toelichting	41
5.3	Balans per 31 december 2017	43
5.4	Exploitatierkening	45
5.5	Toelichting op de balans	46
5.6	Toelichting op de exploitatierkening	53
6.	Bijlagen	55
Bijlage 1:	Collegebesluiten nevenactiviteiten	55
Bijlage 2:	Besluiten Wet openbaarheid bestuur	56
Bijlage 3:	Controleverklaring	57

Kerncijfers Commissariaat voor de Media 2017

Hier treft u in het kort een beeld van het toezicht van het Commissariaat voor de Media. Naast enkele financiële indicatoren (die betrekking hebben op de werkorganisatie) komt hier het aantal onder toezicht staande instellingen en het aantal toezichtmaatregelen aan bod.

Onderwerp (Bedragen x (€ 1.000))	2017	2016	2015
Netto lasten	7.368	7.528	6.808
Netto baten	7.265	7.543	6.889
Aandeel toezichtkosten, absoluut als percentage van netto baten	1.823 25%	1.891 25%	1.955 28%
Aantal onder toezicht staande instellingen (op grond van de Mediawet)*	769	783	731

* Is berekend door op te tellen: alle landelijke, regionale en lokale publieke omroepen, commerciële omroepdiensten en geregistreerde commerciële mediadiensten op aanvraag.

Kengetallen

	2017	2016	2015
Formele toezichtmaatregelen Mediawet	1	5	4
Formele toezichtmaatregelen Wet op de vaste boekenprijs	0	1	0
Beslissingen op bezwaar	4	8	6
Bestuurlijke rechtsoordelen	0	1	1
WOB besluiten	4	7	9
Meldingen nevenactiviteiten	87	145	171
Aanwijzingen lokale omroepen (nieuw en hernieuwd)	50	53	55
Verleende toestemmingen commerciële mediadiensten	96	146	79
Nieuw geregistreerde commerciële mediadiensten op aanvraag	4	2	15
Toestemmingen voor evenementenzenders	341	367	275
Publieksvragen en signalen Mediawet	367	427	484
Aantal telefonische spreekuren voor de sector	250	253	251
Vragen en signalen Vaste boekenprijs (uit publiek en sector)	1270	1400	1334

In 2017 koos het Commissariaat voor de Media onder meer voor het toezichtthema Huis op Orde. Gezien de aard van dat thema hebben wij sterk ingezet op contact met de sector. We hebben beleidsregels tot stand gebracht in overleg met de sector en we hebben voorlichting gegeven over de inhoud van die beleidsregels, vanuit de overtuiging dat dit in sterke mate bijdraagt aan internalisering van de norm en van de effectiviteit van toezicht. Zoals in dit jaarverslag te lezen valt, geldt ditzelfde voor de invulling die we hebben gegeven aan ons andere toezichtthema, het online domein. Daar waar wij nog geen wettelijk (sanctie)instrumentarium ter beschikking hebben, hebben wij op andere wijze – doelgericht – ingezet op transparantie en bescherming van minderjarigen in het online domein. Bijvoorbeeld door YouTubers te helpen zelfregulering tot stand te brengen. In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media ook diverse andere rondetafelsessies en voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. Het waren er dertien in totaal.

1. INLEIDING

Hoofdstuk 1: Inleiding

Door de onafhankelijkheid, pluriformiteit en toegankelijkheid van het media-aanbod te beschermen, draagt het Commissariaat voor de Media bij aan de verwezenlijking van het principe van de vrijheid van informatie, één van de pijlers onder de democratie.

Het Commissariaat voor de Media bepaalt jaarlijks de strategische thema's die centraal staan bij het toezicht in het volgende jaar, bij het adviseren van de bewindspersoon van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en bij het voorlichten van bestaande en nieuwe aanbieders van media-aanbod. Voor het jaar 2017 hebben we gekozen voor de thema's Het Nieuwe Kijken en Huis op Orde. Via de jaarlijkse toezichtbrief zijn de staatssecretaris en de mediasector hierover geïnformeerd.

1.1 – Toezichtthema's 2017

Het Nieuwe Kijken

In 2017 is Het Nieuwe Kijken één van de twee toezichtthema's van het Commissariaat voor de Media. We hebben daarmee onze focus gelegd op het online domein.

Het medialandschap is volop in beweging. Uit de laatste Mediamonitor blijkt dat Nederlanders van alle leeftijden nog steeds veel (lineair) radio luisteren en televisie kijken. Ook blijkt dat steeds meer gebruik wordt gemaakt van online en *on demand* aanbod. Vooral door jongeren. Op de Nederlandse markt dienen zich nog telkens nieuwe aanbieders aan. De traditionele mediabedrijven ondervinden hevige concurrentie van kapitaalkrachtige internationale bedrijven. Door hun omvang en financiële slagkracht zijn internationale mediabedrijven in staat om snel te innoveren en hun positie in de markt verder uit te bouwen.

Videocontent wint snel terrein en videocampagnes doen hun intrede op sociale media. Ons toezicht op het online domein zal op termijn naar verwachting uitgebreid worden dankzij een nieuwe richtlijn van de Europese Commissie. Deze richtlijn moet nog vastgesteld worden en daarna worden omgezet in Nederlandse wetgeving. Daarna kan het Commissariaat voor de Media meer aanbieders van online videodiensten aanspreken op vermenging van redactie en commercie. Tot het zover is, kunnen gebruikers worden blootgesteld aan ongewenste commerciële beïnvloeding.

Bovengeschetste ontwikkelingen vragen van het Commissariaat voor de Media om een toezichtstrategie die meebeweegt met de risico's binnen het online domein en daarop gerichte acties. De kernwaarden van het Commissariaat voor de Media zijn platform- en techniekonafhankelijk. We houden dan ook vanuit onze kernwaarden toezicht op het online domein. Daarbij handelen we bovendien steeds vanuit de uitgangspunten waarmee we al ons toezichtswerk benaderen: we zorgen ervoor dat we het gelijke speelveld bewaken en dat we toezicht op maat houden. In dit jaarverslag zullen wij rapporteren over de manier waarop we in 2017 invulling hebben gegeven aan dit toezichtthema.

Huis op Orde

In 2017 is Huis op Orde het tweede toezichtthema van het Commissariaat voor de Media. Dit toezichtthema ziet op de governance en interne beheersing van publieke media-instellingen. Het Commissariaat voor de Media heeft hierover in 2017 beleidsregels opgesteld, die per 1 januari 2018 van kracht zijn geworden.

'Good governance' of 'goed bestuur en toezicht' is een onderwerp dat niet meer is weg te denken in het publieke debat. Maatschappelijke organisaties zijn zich in toenemende mate bewust van wat de stakeholders verwachten als het gaat om de afweging van belangen, transparantie in de verantwoording en duurzame bedrijfsvoering. Een specifiek aspect hierbij vormt de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de redactionele autonomie van de publieke media-instelling. Ook dragen zij de verantwoordelijkheid voor het bestaan en een adequate opzet en werking van het interne risicomanagement- en controlesysteem. De kwaliteit van governance en interne beheersing is een verantwoordelijkheid van het bestuur en de raden van toezicht van de publieke media-instellingen zelf.

Het Commissariaat voor de Media constateert dat het risico op overtredingen van de Mediawet afneemt naarmate publieke media-instellingen meer interne waarborgen hebben ingebouwd in hun eigen organisatie om overtredingen te voorkomen. Dit geldt voor de onafhankelijkheid van de publieke media-instellingen, de rechtmatigheid van hun bestedingen en andere in de Mediawet geborgde belangen. Daarom heeft het Commissariaat voor de Media in 2017 het Huis op Orde als toezichtthema gekozen. In dit jaarverslag rapporteren wij over de resultaten van deze focus.

1.2 – Kernwaarden en basisprincipes

Het media-aanbod moet onafhankelijk zijn van politieke of commerciële beïnvloeding, het moet toegankelijk zijn, en het moet pluriform zijn. Het Commissariaat voor de Media waarborgt deze drie kernwaarden.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid betekent dat kijkers en luisteraars moeten kunnen rekenen op onafhankelijke berichtgeving van commerciële en publieke media-instellingen, op informatie die niet is gekleurd door politieke of commerciële belangen. Niet voor niets is onafhankelijke informatie een van de pijlers onder onze democratie. Als toezichthouder op de audiovisuele media zien we erop toe dat er een duidelijke scheiding bestaat tussen redactie enerzijds en commercie en politiek anderzijds. Als er binnen het media-aanbod sprake is van bijvoorbeeld (toegestane) sponsoring of productplaatsing, dan moet dat voor de kijker of luisteraar herkenbaar zijn. Onafhankelijkheid betekent bovendien dat publieke media-instellingen volledig vrij moeten zijn om over de inhoud van hun programma's te beslissen. Ze mogen zich niet dienstbaar maken aan derden.

Toegankelijkheid

Toegankelijkheid houdt in dat alle inwoners van Nederland tegen redelijke kosten en met zo min mogelijk beperkingen toegang hebben tot informatie. Voor televisie is dit op dit moment onder meer geborgd door pakketaanbieders te verplichten een breed pakket van zenders door te geven. Toegankelijkheid betekent ook dat aanbieders van media-aanbod toegang moeten hebben tot platforms waarop dit verspreid kan worden. Dat geldt echter niet voor alle informatie. Sommige schadelijke informatie kan té toegankelijk en daarmee onveilig zijn. De wet heeft tot doel te voorkomen dat minderjarigen blootgesteld worden aan ernstig schadelijke beelden.

Pluriformiteit

Pluriformiteit van het media-aanbod betekent dat een grote verscheidenheid aan onderwerpen op verschillende manieren aan bod moet kunnen komen. Er moet ruimte zijn voor allerlei (doel)groepen, meningen, en verhalen. Een pluriform media-aanbod ondersteunt de vrije meningsvorming en meningsuiting.

Ondersteunende basisprincipes

Deze drie kernwaarden van het toezicht op de Mediawet door het Commissariaat voor de Media worden ondersteund door de basisprincipes van rechtmatigheid, transparantie, en integriteit.

Rechtmatigheid

De legitimatie van het publieke bestel hangt in sterke mate samen met het vertrouwen van het publiek en van de politiek in de manier waarop publieke middelen worden besteed. Daarom heeft het Commissariaat voor de Media tot taak toezicht te houden op de rechtmatigheid van de bestedingen van publieke media-instellingen.

Transparantie

Voor het toezicht op de onafhankelijkheid van het media-aanbod en op de rechtmatige besteding van mediagelden door publieke media-instellingen is een transparante verantwoording een essentiële voorwaarde. Dit geldt zowel voor de verantwoording van bestedingen als voor de herkomst van inkomsten, bijvoorbeeld uit sponsoring.

Integriteit

Van het bestuur en de raden van toezicht van publieke media-instellingen wordt verwacht dat zij zich integer gedragen. Niet alleen door zich te richten op de bedrijfsmatige belangen van een media-instelling, maar tevens rekening te houden met de publieke belangen die ten grondslag liggen aan de Mediawet. Het Commissariaat voor de Media ziet erop toe dat deze rol wordt vervuld. Dat doen we onder meer aan de hand van de Beleidsregels governance en interne beheersing, die in 2017 zijn uitgebracht.

1.3 – Hoe houdt het Commissariaat voor de Media toezicht?

Het Commissariaat voor de Media houdt toezicht op de naleving van de Mediawet en de Wet op de vaste boekenprijs. Bij de manier waarop we invulling geven aan deze taak gaan wij uit van het principe van toezicht op maat. We beoordelen per geval de meest effectieve manier waarop problemen die wij signaleren kunnen worden opgelost. Dat kan zijn door te investeren in voorlichting, door beleidsregels op te stellen en deze te consulteren in het veld waardoor het draagvlak onder het beleid vergroot kan worden, door normoverdragende gesprekken te voeren met individuele omroepen waarbij we hen wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid om de wet na te leven, door gesprekken te voeren met de Raden van Toezicht van omroepen – maar wanneer dat nodig is ook door sancties op te leggen.

In het jaar 2017 hebben wij elk van deze toezichtinstrumenten ingezet, waarbij wij ervoor hebben gekozen om sterk in te zetten op het voeren van gesprekken met het veld. We hebben die gesprekken in verschillende settings en met verschillende doelstellingen gevoerd. We hebben twee rondetafelsessies (over [dienstbaarheid](#) en [pre-rolls](#)) georganiseerd omdat wij graag inbreng van de sector wilden verkrijgen over onderwerpen en om de verschillende partijen de mogelijkheid te bieden te reageren op elkaars standpunten. Ook hebben we bijeenkomsten georganiseerd gericht op het creëren van bewustzijn – over de inhoud van de [wet](#), over de mogelijkheden die de wet biedt voor publiek-private [samenwerking](#), over de beginselen achter de wet en de wenselijkheid om transparant te zijn ook daar waar de wettelijke regels (nog) niet van toepassing [zijn](#), en over de noodzaak van een goede interne [governance](#). Maar daar waar wij constateerden dat structureel het dienstbaarheidsverbod werd overtreden met radio-acties op NPO Radio 2 en 3, hebben wij het instrument van de last onder dwangsom ingezet om gedragsverandering te bewerkstelligen.

We houden zoveel mogelijk proactief en risicogestuurd toezicht. We identificeren belangrijke problemen die afbreuk doen aan onze kernwaarden. Dit doen we door op eigen initiatief op zoek te gaan naar onwenselijke gedragingen of omstandigheden. Ook registreren en analyseren we de signalen die bij ons binnenkomen. In 2017 waren dit 137 signalen.

Het onderwerp van die signalen kan heel uiteenlopend zijn. Denk hierbij aan signalen over een specifieke media-instelling of mediadienst op aanvraag, een specifiek televisieprogramma, of bepaalde typen media-aanbod in het algemeen. Met ons prioriteringskader bepalen we welke signalen we verder onderzoeken en welke niet. Waar nodig pakken we geconstateerde overtredingen aan.

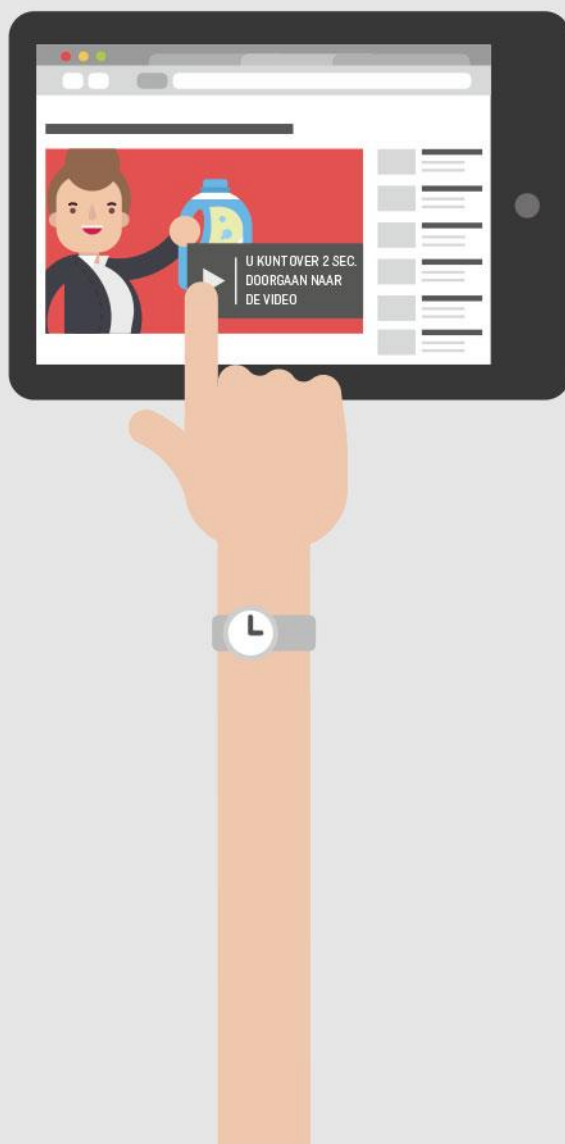
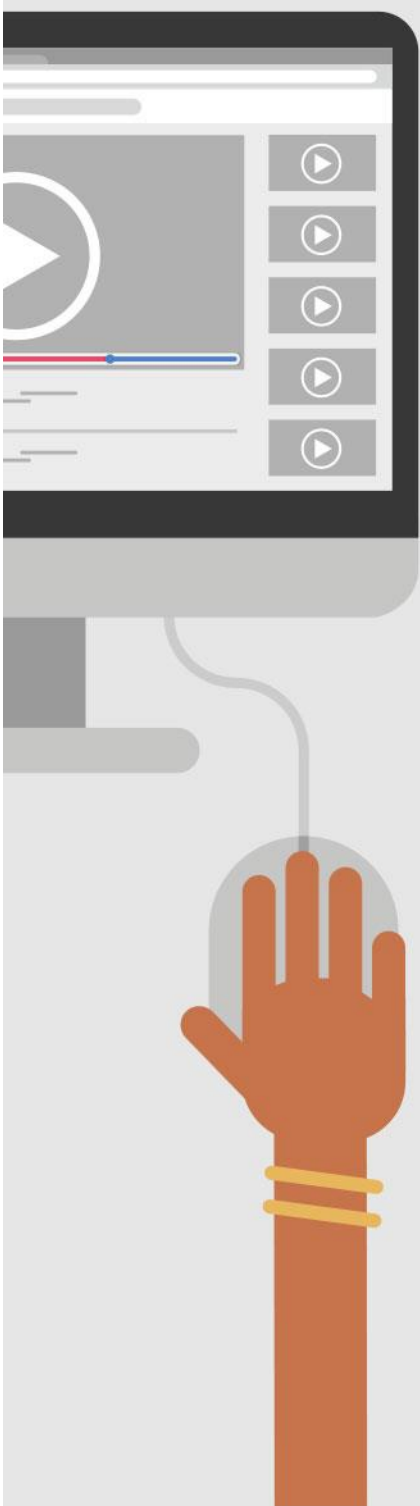
Als onafhankelijk toezichthouder beoordeelt het Commissariaat voor de Media verder voorgenomen wetswijzigingen vanuit het oogpunt van extern toezicht op uitvoerbaarheid. Dat hebben we ook in 2017 [gedaan](#). Daarnaast hebben we de wettelijke taak om de bewindspersoon van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap te adviseren over het beleid en de verantwoording van de NPO en de RPO.

Transparant en open

Het Commissariaat voor de Media is een transparante en open organisatie en wil de markt graag duidelijkheid bieden over de interpretatie van regelgeving. Omdat sprake is van voortdurende innovatie en ontwikkeling, is het soms nodig om uit te leggen hoe regels in die nieuwe situaties moeten worden toegepast. Als aanpassing van beleidsregels nodig is, raadplegen we via openbare consultaties betrokken partijen.

Naast de hierboven genoemde rondetafelsessies en voorlichtingsbijeenkomsten, waarvan we er in 2017 [dertien](#) organiseerden over uiteenlopende onderwerpen, hielden we ook in 2017, zoals elk jaar, dagelijks een spreekuur waarin onder ons toezicht vallende partijen vragen kunnen stellen. Het Commissariaat voor de Media vergroot op deze manier de voorspelbaarheid van zijn optreden. De kans op overtredingen wordt hiermee bovendien kleiner.

Adviezen, rapporten, en besluiten worden waar mogelijk via de website van het Commissariaat voor de Media openbaar gemaakt. Daarnaast zijn we actief op [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

2. 2017
OP HOOFDLIJNEN

Hoofdstuk 2: 2017 op hoofdlijnen

17 januari – Uitspraak rechtbank Heel Holland Bakt

De rechtbank Midden Nederland doet uitspraak in de procedure tussen Omroep MAX en het Commissariaat voor de Media over merchandise rond het programma Heel Holland Bakt. De rechtbank is van oordeel dat in dit geval voor Max niet voorzienbaar was geweest dat hetgeen Max deed of naliet zou leiden tot een overtreding van het dienstbaarheidsverbod. Het Commissariaat voor de Media heeft besloten geen hoger beroep in te stellen tegen deze uitspraak, maar in plaats daarvan met een beleidsbrief te komen waarin het samenbrengt hoe het dienstbaarheidsverbod is uitgelegd in de jurisprudentie en in de beschikkingenpraktijk van het Commissariaat voor de Media.

14 februari – Toewijzing zendtijd politieke partijen

In de aanloop naar de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 15 maart 2017 wijst het Commissariaat voor de Media zendtijd toe aan 19 politieke partijen. De hoeveelheid zendtijd op TV en radio is voor iedere politieke partij gelijk. De indeling van de zendtijd voor politieke partijen is gebeurd conform in 2013 gemaakte afspraken tussen het Commissariaat voor de Media en de NPO, waarover de politieke partijen destijds zijn geïnformeerd. De NPO stelt vast op welke dagen en uren de radio- en televisiespotjes worden uitgezonden. Het Commissariaat voor de Media bepaalt op basis van een loting door een notaris welke partij op welk moment mag uitzenden.

22 februari - Start consultatie Beleidsregels governance en interne beheersing

Het Commissariaat voor de Media legt zijn conceptbeleidsregels voor governance en interne beheersing bij landelijke en regionale publieke media-instellingen ter consultatie voor aan de media-instellingen. In deze beleidsregels is vastgelegd 'wat' binnen publieke media-instellingen geregeld moet zijn, wil er sprake zijn van goed bestuur en intern toezicht. De inbreng van de media-instellingen vormt input voor de definitieve beleidsregels.

9 maart – ERGA publiceert rapport over bescherming van kinderen online

ERGA (*European Regulators Group for Audiovisual Media Services*), de groep van Europese mediatoezichthouders, publiceert de uitkomsten van onderzoek naar de online bescherming van kinderen tegen schadelijke beelden. Deze bescherming blijkt verre van waterdicht te zijn. Binnen de Europese Unie verschilt de manier waarop schadelijke audiovisuele content wordt geclassificeerd sterk. Maar ook de beschermingstechnieken, die op de verschillende platforms worden gebruikt, lopen uiteen. Dat vergroot de kans dat kinderen met schadelijke beelden worden geconfronteerd. Door betere afstemming moet die kans worden verkleind.

14 maart - NPO krijgt last onder dwangsom opgelegd voor acties op Radio 2 en 3FM

Het Commissariaat voor de Media legt de NPO een last onder dwangsom op wegens het op Radio 2 en 3FM overtreden van het dienstbaarheidsverbod en het niet melden van nevenactiviteiten. Aanleiding was een handhavingverzoek van de Sky Radio Group. De zenders kregen in ruil voor gratis promotie van concerten en nieuwe cd's in radioprogramma's concertkaarten en cd's om weg te geven. Met een last onder dwangsom wil het Commissariaat voor de Media NPO Radio 2 en 3FM dwingen te stoppen met hun werkwijze bij actieweken.

15 maart - Raad van State: Commissariaat volgt terecht voorkeursadvies gemeenteraad Haaren

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State doet uitspraak in het hoger beroep dat de Haarens Omroep Stichting (HOS) had aangespannen tegen het besluit van het Commissariaat voor de Media om de Stichting Lokale Omroep Haaren (LOHA) als lokale publieke media-instelling voor de gemeente Haaren (Noord-Brabant) aan te wijzen. De uitspraak bevestigt opnieuw dat het Commissariaat voor de Media af mag gaan op adviezen van de gemeenteraad, zolang deze goed gemotiveerd, inhoudelijk correct, en zorgvuldig tot stand zijn gekomen.

20 april – Onderzoek zichtbaarheid merken en producten in video's populaire YouTubers

Het Commissariaat voor de Media heeft video's van de twintig populairste Nederlandstalige kanalen van YouTubers bekeken. Wat blijkt? In bijna 90 procent van de vlogs en clips zijn duidelijk een of meerdere merken of producten te zien. In meer dan 60 procent van die gevallen krijgen ze nadrukkelijk de aandacht. Die aandacht is vaak (zeer) positief. Bij meer dan 75 procent van de video's waarin merken en/of producten aan bod komen, is onduidelijk of het al dan niet om betaalde aandacht gaat. Het Commissariaat voor de

Media wil nu de bewustwording vergroten van het belang van transparante reclame en zelfregulerende activiteiten bevorderen.

13 juni - NPO krijgt toestemming voor oprichting rechtenentiteit

Het Commissariaat voor de Media verleent de NPO toestemming voor het oprichten van een rechtenentiteit, in de vorm van een coöperatie, voor het beheer en de exploitatie van programmarechten van de landelijke publieke media-instellingen. Het Commissariaat voor de Media concludeert dat deze voorgenomen nevenactiviteit voldoende relatie heeft met de publieke media-opdracht, en dat wordt voldaan aan de vereisten van marktconformiteit en kostendekkendheid van nevenactiviteiten van publieke media-instellingen.

22 juni – Eerste rondetafelbijeenkomst over transparantie in online video's

Hoe zorg je dat zo duidelijk mogelijk is of er sprake is van reclame in online video's op platforms als YouTube? Dat is de vraag tijdens de eerste rondetafelbijeenkomst over dit onderwerp die het Commissariaat voor de Media in Utrecht houdt. Aan de bijeenkomst neemt een groot aantal koepel- en brancheorganisaties deel dat betrokken is bij onderwerpen als adverteren/reclame, opvoeding, en media(wijsheid). Ook content creators, Multi Channel Networks, wetenschappers, en vertegenwoordigers van overheid en toezichthouders zijn aanwezig. Zij maken zich samen sterk voor transparantie.

29 juni - 15 jaar Mediamonitor: Pluriformiteit Nederlandse media in gevaar

Als je weet hoe groot en divers het internet is, dan lijkt het een onwaarschijnlijk verhaal dat de pluriformiteit van de Nederlandse media in gevaar is. Toch is dat precies wat het Commissariaat voor de Media concludeert na een terugblik op vijftien jaar ontwikkelingen in de media. Tijdens het Media Jaarcongres presenteert collegevoorzitter Madeleine de Cock Buning een jubileumeditie van de Mediamonitor. "Als we onze informatievoorziening overlaten aan algoritmes, hoe weten we dan of we goed worden geïnformeerd?"

29 juni – Commissariaat voor de Media beoordeelt Kijkwijzer positief

Het Commissariaat voor de Media houdt metatoezicht op het NICAM, de organisatie achter de Kijkwijzer. Het kwaliteitsniveau van Kijkwijzer over 2016 is opnieuw positief beoordeeld. De classificaties en de toepassing van Kijkwijzer zijn ten opzichte van 2015 op niveau gebleven of verbeterd. Kijkwijzer en de toepassing hiervan blijven zich ontwikkelen. Dit draagt bij aan de betrouwbaarheid en toekomstbestendigheid. Het Commissariaat voor de Media heeft op enkele onderdelen ook aangegeven dat verdere verbetering nodig is. En, hoewel een wettelijke basis daarvoor op dit moment nog ontbreekt, onderstreept het Commissariaat voor de Media de noodzaak van verplichte toepassing van Kijkwijzer in het online domein.

30 juni – Commissariaat voor de Media verduidelijkt samenwerkingsmogelijkheden publieke omroepen met andere partijen

Als een publieke media-instelling wil samenwerken met een andere partij gelden er regels waar de media-instelling zich aan moet houden. De uitgave 'Samenwerking van publieke omroepen met andere partijen' van het Commissariaat voor de Media geeft inzicht in de meest voorkomende samenwerkingsvormen en de bijbehorende regels op grond van de Mediawet 2008. Hiermee helpt het Commissariaat voor de Media de sector om samenwerkingsmogelijkheden in kaart te brengen. Ook heeft het Commissariaat voor de Media zijn beleidsregels nevenactiviteiten op een aantal punten verruimd.

14 september – Eerste rondetafelsessie dienstbaarheidsverbod

Het Commissariaat voor de Media spreekt met zowel publieke als commerciële media-instellingen over het dienstbaarheidsverbod. Het wil de ideeën van partijen over het dienstbaarheidsverbod vernemen en horen wat zij belangrijk vinden. Hoe ver reikt bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid van de publieke omroep om te voorkomen dat met behulp van publiek geld commerciële derden concurrentievoordelen kunnen genieten? De input uit deze sessies wordt meegenomen in de concept beleidsbrief dienstbaarheid die op 31 oktober ter consultatie worden voorgelegd.

15 september – Ondertekening prestatieovereenkomst tussen NPO en OCW

De NPO en de staatssecretaris van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap tekenen de Prestatieovereenkomst 2017-2020. Als onafhankelijk toezichthouder beoordeelt het Commissariaat voor de Media of aan de afspraken is voldaan en rapporteert hierover aan de verantwoordelijke bewindspersoon. Voor de meting van de prestaties heeft de NPO voorstellen gedaan. Deze voorstellen zijn op betrouwbaarheid en verifieerbaarheid getoetst en in een rapportagewijzer vastgelegd. Met de rapportagewijzer beoordeelt het Commissariaat voor de Media de komende jaren of de rapportages over het naleven van de prestatieovereenkomst volgens de afgesproken methodiek tot stand zijn gekomen en of aan de afspraken is voldaan.

26 september - Beleidsregels governance en interne beheersing vastgesteld

Goed bestuur en intern toezicht ingebed in een gezonde organisatiecultuur vormen de basis van een inhoudelijk, integer en toekomstbestendig functioneren van een publieke media-instelling. Het Commissariaat voor de Media heeft in de Beleidsregels governance en interne beheersing vastgelegd 'wat' binnen publieke media-instellingen moet zijn geregeld, wil er sprake zijn van goed bestuur en intern toezicht. Als organisaties voor deugdelijke bedrijfsprocessen en goed functionerende risicomanagement-systemen zorgen, neemt de kans op overtredingen van wet- en regelgeving af.

3 oktober - Commissariaat voor de Media adviseert concreter toekomstplan RPO met duidelijke rol regionale omroepen

Het Commissariaat voor de Media brengt aan de staatssecretaris van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap een positief kritisch advies uit over het concessiebeleidsplan van de stichting Regionale Publieke Omroep (RPO). In dit advies pleit het Commissariaat voor de Media voor een verdere uitwerking van de doelstellingen van de RPO. Het voornaamste aandachtspunt is daarbij de manier waarop regionale media-instellingen uitvoering gaan geven aan de publieke mediaopdracht.

5 oktober – Start roadshow Mediawet voor lokale omroepen

In samenwerking met OLON en NLPO houdt het Commissariaat voor de Media vier voorlichtingsbijeenkomsten voor medewerkers van lokale omroepen. Deze zogenaamde roadshow vindt plaats op verschillende plaatsen in het land. Lokale omroepmedewerkers worden op een laagdrempelige manier geïnformeerd over de voorschriften van de Mediawet. Aan bod komen de publieke media-opdracht, vermijdbare uitingen, sponsoring, sociale media, en samenwerkingen. De eerste bijeenkomst is op 5 oktober in Venlo. De andere drie bijeenkomsten zijn op 12 oktober in Zwolle, 2 november in Breda, en 30 november in Haarlem.

31 oktober - Consultatie Beleidsbrief dienstbaarheidsverbod

Het Commissariaat voor de Media consulteert zijn concept beleidsbrief over het dienstbaarheidsverbod breed via de website, zodat zowel commerciële als publieke partijen input kunnen leveren. In de Beleidsbrief dienstbaarheidsverbod wordt het dienstbaarheidsverbod nader toegelicht. Ook wordt via praktijksituaties waarover het Commissariaat voor de Media zich de afgelopen jaren heeft uitgesproken, aangegeven wat de NPO, de RPO, en de publieke media-instellingen kunnen doen of nalaten om overtreding van het dienstbaarheidsverbod te voorkomen. Het Commissariaat voor de Media heeft eerder in 2017 beslist om geen hoger beroep in te stellen tegen een rechterlijke uitspraak over het dienstbaarheidsverbod maar om in plaats daarvan overzicht te verstrekken in de beleidsbrief.

9 november – Laatste ERGA plenaire vergadering onder voorzitterschap Madeleine de Cock Buning

In Brussel vindt de 2e plenaire ERGA-vergadering van het jaar plaats. Het is de laatste vergadering onder het voorzitterschap van Madeleine de Cock Buning die met grote tevredenheid terugkijkt op haar vierjarige lidmaatschap van het ERGA bestuur. "We hebben binnen ERGA vanaf het begin hard ingezet op het waarborgen van de onafhankelijkheid van media toezichthouders binnen Europa. Mede daarom heb ik het initiatief genomen tot het oprichten van de ERGA Academy en de Digitale Europese Toolkit. Deze instrumenten voor het uitwisselen van kennis, best practice ervaringen en toezichtstrategieën vergroten de deskundigheid en slagkracht van toezichthouders. Daarmee wordt de onafhankelijkheid van toezicht beter gewaarborgd en dat draagt weer bij aan het beschermen van de onafhankelijkheid van de media en vrije informatievoorziening in Europa". Tijdens de laatste ERGA vergadering van 2017 werd niet alleen de ERGA Academy gelanceerd. Ook werden er rapporten over bescherming van minderjarigen en co-regulering aangenomen en het werkprogramma voor 2018 vastgesteld.

17 november – YouTubers ontwikkelen met hulp van Commissariaat voor de Media code om transparanter te zijn over reclame

Een grote groep YouTubers lanceert de 'Social Code: YouTube'. In deze code hebben de YouTubers afspraken vastgelegd die moeten zorgen voor meer transparantie over eventuele reclame in hun video's. In de code staat bijvoorbeeld dat deze content creators in hun video's gaan aangeven wanneer zij worden betaald om een bepaald product aan te prijzen. De code is tot stand gekomen in samenwerking met het Commissariaat voor de Media.

23 november – Commissariaat voor de Media en Stichting Reclame Code tekenen samenwerkingsprotocol

Het Commissariaat voor de Media en de Stichting Reclame Code tekenen een samenwerkingsprotocol. Doel van deze samenwerking is het bevorderen van efficiënte en doelgerichte vervulling van de taken van beide partijen.

28 en 30 november – Voorlichtingsbijeenkomsten samenwerkingen landelijke en regionale omroepen

Het Commissariaat voor de Media licht in aparte sessie voor landelijke en regionale omroepen toe wat de mogelijkheden zijn voor het opzetten van samenwerkingen. Aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden maakt het Commissariaat voor de Media duidelijk aan welke voorwaarden een samenwerking dient te voldoen.

5 december – Commissariaat voor de Media en Agentschap Telecom tekenen samenwerkingsprotocol

Het Commissariaat voor de Media en het Agentschap Telecom tekenen een samenwerkingsprotocol. Het doel is om de samenwerking, in situaties waarin de taken elkaar raken, te versterken. Denk hierbij aan het verlenen van toestemming aan commerciële media-instellingen of evenementenzenders. Na de toestemming van het Commissariaat voor de Media geeft Agentschap telecom een vergunning af voor het (tijdelijk) gebruik van de omroepzender.

7 december – Rondetafelsessie over gebruik van pre-rolls door publieke media-instellingen

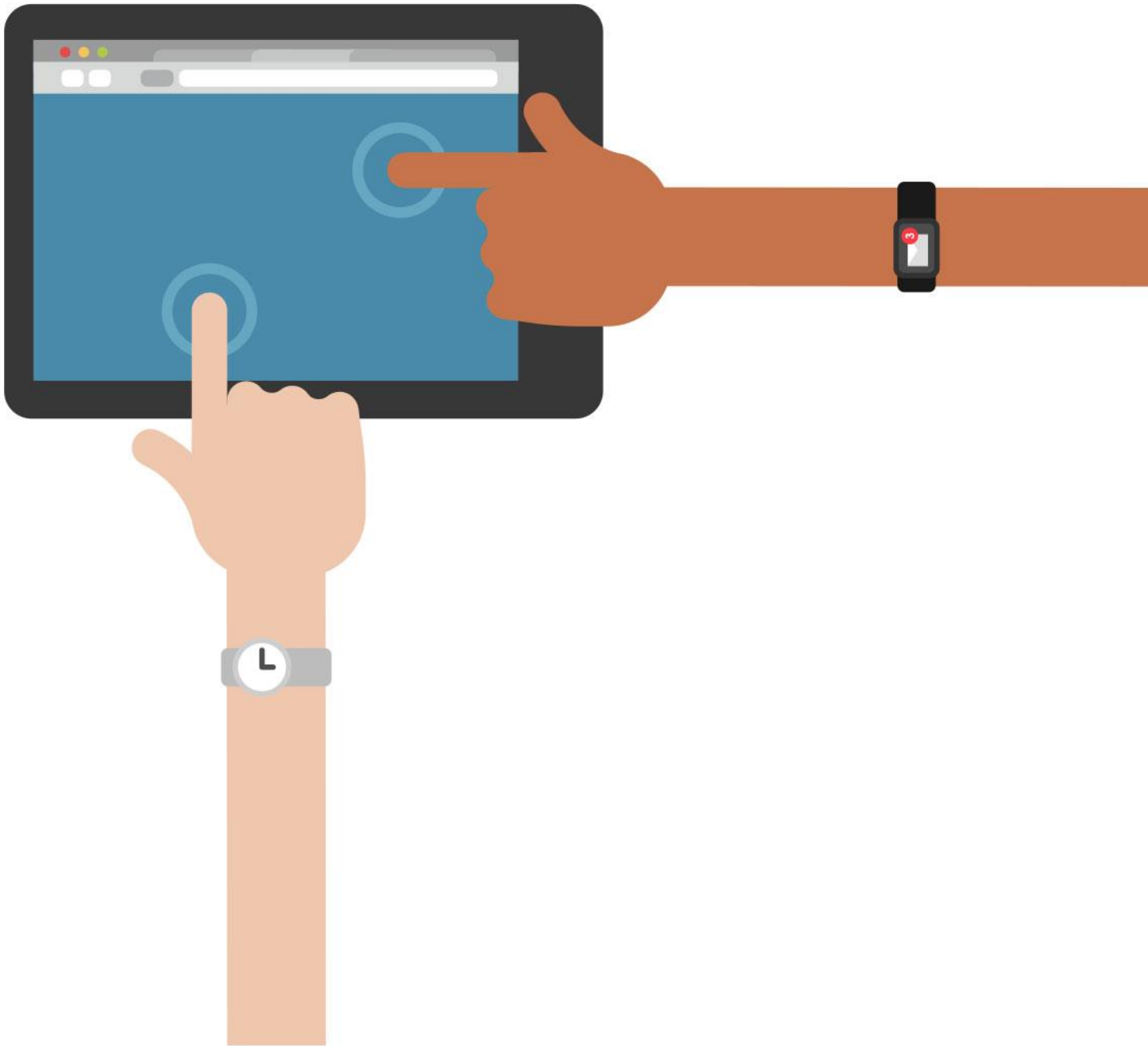
Het Commissariaat voor de Media biedt zowel publieke als commerciële media-instellingen de gelegenheid hun ervaringen met en mening over het gebruik van pre-rolls door publieke media-instellingen te delen. Pre-rolls zijn advertenties die voorafgaand aan online media-aanbod worden afgespeeld. Deze inzichten worden meegenomen bij de evaluatie van de Beleidsregels reclame publieke media-instellingen 2011. Deze evaluatie wordt naar verwachting in het voorjaar van 2018 afgerond.

14 december – Commissariaat voor de Media en Commissie Integriteit Publieke Omroep tekenen samenwerkingsprotocol

Het Commissariaat voor de Media en het Commissie Integriteit Publieke Omroep tekenen een samenwerkingsprotocol. Het doel van dit samenwerkingsprotocol is om algemene uitgangspunten voor samenwerking vast te leggen, evenals afspraken over de uitwisseling van informatie voor de uitvoering van hun taken.

19 december – Commissariaat voor de Media rondt onderzoek waardering programmeergegevens af

In 2017 is onderzoek gedaan naar de waardering van de programmeergegevens. Dit tweejaarlijkse onderzoek vloeit voort uit de Mediawet en heeft tot doel de markconformiteit van de door NPO in rekening te brengen tarieven vast te stellen. Het Commissariaat voor de Media concludeert dat de tarieven voor de periode 2018-2019 niet veranderen ten opzichte van de periode 2016-2017.

3. ACTIVITEITEN

Hoofdstuk 3: Activiteiten

3.1 – Toezicht

Bij de uitoefening van zijn taak hanteert het Commissariaat voor de Media het principe van toezicht op maat. Per geval wordt de meest effectieve manier van monitoring en handhaving ingezet. We wijzen daarbij op de eigen verantwoordelijkheid van media-instellingen en -diensten. Door actuele ontwikkelingen scherpen we onze werkwijze doorlopend aan.

Met ons toezicht willen we belangrijke toezichtproblemen oplossen. Bij de prioritering houden we onder meer rekening met de mate waarin een bepaalde gedraging afbreuk kan doen aan de onafhankelijkheid, pluriformiteit, en toegankelijkheid van het media-aanbod. Drie kernwaarden die het Commissariaat voor de Media met [zijn toezicht wil beschermen](#).

3.1.1 – Bescherming minderjarigen

Kinderen moeten veilig naar audiovisuele media kunnen kijken. Ook in 2017 heeft het Commissariaat voor de Media zich hiervoor ingezet. Dit doen we door toezicht te houden op beelden die ernstig schadelijk kunnen zijn voor kijkers jonger dan 16 jaar. Ook houden we metatoezicht op Kijkwijzer. Dit systeem waarschuwt tot welke leeftijd een programma of film voor kinderen schadelijk kan zijn.

Gezien de focus op Het Nieuwe Kijken, een van onze twee toezichtthema's in 2017, kreeg online bescherming van minderjarigen speciale aandacht. We zijn ons ervan bewust dat juist kinderen steeds meer *on demand* en via online platforms, zoals YouTube, media kijken. Dat stelt nieuwe eisen aan de benodigde bescherming tegen schadelijke beelden. We denken dan ook op verschillende manieren mee over de bescherming van online kijkers jonger dan 16 jaar.

Zo overlegden we dit jaar in Europees verband intensief met andere mediatoezichthouders en betrokken marktpartijen en adviseerden we de Europese Commissie. Meer over de Europese ontwikkelingen rond de bescherming van minderjarigen op online platforms staat in [hoofdstuk 3.6](#).

In 2017 hebben we [YouTubers met succes gestimuleerd om transparanter](#) te zijn over reclame die zij in hun video's maken. Zij hebben met hun Social Code: YouTube een mooie vorm van zelfregulering ontwikkeld die bijdraagt aan het beschermen van kinderen tegen onbewuste commerciële beïnvloeding.

Toezicht op ernstig schadelijk media-aanbod

In het online domein kunnen kinderen relatief makkelijk in aanraking komen met ernstig schadelijk beeldmateriaal. Als dit *on demand* zonder afscherming wordt aangeboden, kan het Commissariaat voor de Media hiertegen optreden. Als we vermoeden dat media-aanbod mogelijk ernstig schadelijk is voor kinderen onder de zestien jaar, dan leggen we dit ter beoordeling voor aan de Adviescommissie Ernstige Schade. De leden van deze adviescommissie zijn deskundigen uit verschillende disciplines, zoals kinder- en jeugdpsychologie, communicatiewetenschappen of strafrecht. De adviescommissie beoordeelt of er daadwerkelijk sprake is van ernstig schadelijk materiaal. Als blijkt dat dat zo is, kan het Commissariaat voor de Media overgaan tot handhaving. Daarbij kiezen we het meest passende instrument.

In 2017 behandelde de rechtbank Gelderland het beroep van een commerciële mediadienst op aanvraag tegen een eerder door het Commissariaat voor de Media opgelegde sanctie. Deze boete was opgelegd wegens het niet afgeschermd aanbieden van ernstig schadelijke beelden. De rechtbank heeft op 13 maart 2018 uitspraak gedaan in deze zaak. De rechtbank deelt het oordeel van het Commissariaat voor de Media dat de video's ernstige schade kunnen toebrengen aan kinderen onder de 16 jaar en dat het Commissariaat voor de Media hiervoor terecht een boete heeft opgelegd. Meer hierover staat in [hoofdstuk 3.5.6](#).

Metatoezicht op Kijkwijzer

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media het kwaliteitsniveau van Kijkwijzer opnieuw positief beoordeeld. De classificaties en de toepassing van Kijkwijzer zijn op niveau gebleven en op sommige punten zelfs verbeterd. Kijkwijzer heeft zich verder ontwikkeld. Deze ontwikkeling draagt bij aan de betrouwbaarheid en toekomstbestendigheid. Tot deze conclusie kwamen we als metatoezichthouder op de Kijkwijzer. In [onze](#)

[rapportage aan de staatssecretaris over dat metatoezicht](#) hebben we in 2017 aandacht gevraagd voor een zo breed mogelijke en techniekneutrale toepassing van Kijkwijzer in het online domein. Daarnaast hebben wij op enkele onderdelen aangegeven dat verdere verbetering nodig is.

Het NICAM en het Commissariaat voor de Media hebben in 2017 besloten om de afspraken over het (meta)toezicht te evalueren. Waar dat nodig is, passen we de afspraken aan. Dit doen we om bij te dragen aan een sterke en toekomstbestendige Kijkwijzer.

3.1.2 – Financieel toezicht

Het Commissariaat voor de Media ziet toe op rechtmatige besteding van aan landelijke en regionale publieke media-instellingen toevertrouwde financiële middelen. Jaarlijks toetsen we of de verantwoording van de publieke media-instellingen voldoet aan de wet- en regelgeving, zoals vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek en de toepasselijke Handboeken Financiële Verantwoording.

Rol accountant

Accountants van media-instellingen spelen een belangrijke rol in de beoordeling van de rechtmatige besteding van publiek geld. De Handboeken Financiële Verantwoording vereisen dat de accountant via een voorgeschreven protocol de rechtmatigheid van de bestedingen controleert. Een belangrijk uitgangspunt van het Commissariaat voor de Media is dat wij kunnen steunen op het werk van de instellingsaccountant. Een belangrijk onderdeel van de controle door de instellingsaccountant is het testen van de interne beheersingsmaatregelen die de rechtmatige besteding moeten borgen. De accountant controleert de opzet, het bestaan en de effectieve werking van deze maatregelen.

Het Commissariaat voor de Media laat jaarlijks door een onafhankelijke registeraccountant, op basis van een deelwaarneming, een aantal controledossiers van de instellingsaccountant reviewen. Deze review heeft als doel inzicht te krijgen in de controlewerkzaamheden van de instellingsaccountant van de media-instelling, inzake de jaarrekening. Ons doel is vast te stellen of de werkzaamheden van de instellingsaccountant zowel in opzet als in uitvoering voldoende waarborgen bevatten om de rechtmatige besteding van de ter beschikking gestelde publieke middelen vast te kunnen stellen.

In 2017 is vooral gelet op:

- Naleving van het handboek;
- Administratieve organisatie en interne beheersing ten aanzien van de rechtmatigheid van bestedingen;
- Transparantie.

Het toezicht leidde tot een aantal belangrijke bevindingen over de controleaanpak en de controle-informatie. De accountants en de betreffende media-instellingen hebben aanwijzingen gekregen om de kwaliteit van hun rechtmatigheidscontroles te verbeteren. Ten opzichte van voorgaande jaren is een stijging in de kwaliteit van de door de accountants uitgevoerde controle waarneembaar.

Kwaliteit bestuursverslagen

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media een kennissessie voor media-instellingen gehouden. Deze kennissessie had tot doel om de media-instellingen een handreiking te geven om zo een betere invulling aan hun bestuursverslag te kunnen geven. Dit zorgde voor een belangrijke verbetering in de kwaliteit van de bestuursverslagen in de jaarrekeningen over boekjaar 2016.

Nieuw handboek

Het Commissariaat voor de Media toetste in 2017 de financiële verantwoordingen van de landelijke publieke media-instellingen over het boekjaar 2016 aan de hand van het nieuwe 'Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen en de NPO'. In deze versie van het handboek is geregeld dat de kosten per domein en per platform door de media-instellingen zichtbaar worden gemaakt. Deze wijziging zal gefaseerd worden ingevoerd: in de verslaglegging over 2017 zullen de kosten van het Radio en TV platform op domein niveau gespecificeerd worden. Vanaf 2018 zal dat ook voor het online platform gaan gelden.

Halverwege april 2017 is in de Staatscourant het handboek voor de Regionale Publieke Media-instellingen en de RPO gepubliceerd. Dit handboek is, met uitzondering van enkele modellen, op dat moment met terugwerkende kracht van toepassing verklaard vanaf 1 januari 2016. De uitgezonderde modellen traden een jaar later in werking. Ze zijn van toepassing op verslaggevingsjaar 2017. De toetsing van de jaarrekeningen van de regionale publieke media-instellingen is volgens dit nieuwe handboek uitgevoerd.

Kwaliteit financiële verantwoording verbeterd

Terugkijkend op de toetsing van de jaarrekeningen van de Landelijk en Regionale omroepen is een verbetering in de kwaliteit van de financiële verantwoording waar te nemen. Het aantal gegeven aanwijzingen is de afgelopen jaren gedaald. Daarnaast hebben de publieke media-instellingen stappen gezet naar een transparante, meer risicobewuste verantwoording en sluiten daarbij aan bij de beleidsregels governance en interne beheersing die het Commissariaat voor de Media in september heeft gepubliceerd

Financieel toezicht lokale publieke media-instellingen

Het toezicht op de doelmatigheid en rechtmatigheid van de bestedingen van lokale publieke media-instellingen is een taak van de gemeente waar de media-instellingen aan zijn toegewezen. Het Commissariaat voor de Media ziet toe op de financiële verantwoording van deze media-instellingen. Ook wordt getoetst of die verantwoording in overstemming is met de voorschriften in het Handboek Financiële Verantwoording voor de lokale media-instellingen. Via de voorschriften wordt getoetst of de lokale media-instelling heeft voldaan aan onder meer de regelgeving inzake sponsorbijdragen, nevenactiviteiten, bartering, en samenwerking met derden.

Daarnaast geeft deze informatie een beeld van de ontwikkeling van de financiële gesteldheid van een individuele media-instelling. En het lokale publieke medialandschap als geheel. De afgelopen jaren ligt het percentage lokale publieke media-instellingen met een zorgelijke financiële positie op ongeveer 30 procent. Bij grotere omvang van het verzorgingsgebied van de lokale publieke media-instelling (vanaf 40.000 woonruimten) ligt dit percentage hoger, namelijk rond de 40 procent.

Het Commissariaat voor de Media beoordeelt de kwaliteit van de financiële informatie van de lokale media-instellingen op basis van tijdigheid, volledigheid, en conformiteit. De afgelopen jaren laat deze kwaliteit een verbetering zien. Door proactief contact te zoeken met de media-instellingen willen we een hoger bewustwordings- en kennisniveau creëren. Dit komt de naleving van de voorschriften voor het aanleveren van de jaarlijkse financiële verantwoording ten goede.

Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen

De Raden van Toezicht van de landelijke publieke media-instellingen zien toe op de naleving van wet- en regelgeving. Het Commissariaat voor de Media toetst, als onderdeel van de toetsing van rechtmatigheid van de bestedingen, jaarlijks ook of landelijke en regionale publieke media-instellingen conform de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) hebben gehandeld. We hebben bij de beoordeling van de verantwoordingsdocumenten van de landelijke en regionale publieke media-instellingen geen afwijkingen van de WNT geconstateerd.

Onderzoek Waardering Programmagegevens

In 2017 is onderzoek gedaan naar de waardering van de programmagegevens. Dit tweejaarlijkse onderzoek vloeit voort uit de Mediawet en heeft tot doel de markconformiteit van de door NPO in rekening te brengen tarieven vast te stellen. De conclusie van het onderzoek is dat de tarieven voor de periode 2018-2019 niet veranderen ten opzichte van de periode 2016-2017.

3.1.3 – Toezicht op aanbod

Het media-aanbod dat wordt verzorgd door commerciële en publieke media-instellingen moet voldoen aan een aantal vereisten. Zo moet bijvoorbeeld reclame altijd duidelijk herkenbaar zijn. Niet alle programma's mogen worden gesponsord. Als sponsoring of productplaatsing wel is toegestaan, gelden hiervoor bepaalde voorwaarden. Programma's van publieke media-instellingen mogen geen vermijdbare uitingen bevatten. Ook mogen publieke media-instellingen zich niet dienstbaar maken aan de belangen van derden. Het Commissariaat voor de Media ziet toe op deze wettelijke vereisten. Het toezicht vindt altijd achteraf plaats.

In 2017 heeft op bovenstaande vlakken een aantal zaken gespeeld. Deze staan beschreven in het [hoofdstuk Handhaving en rechtelijke uitspraken](#).

Naast bovengenoemde onderwerpen stelt de wet eisen voor wat betreft de zogeheten programmaquota, reclame-maxima en, voor de niet-landelijke commerciële radio-aanbieders, de regiogerichtheid van het media-aanbod.

Quota Europese producties, ondertiteling en gebruik Nederlands en Fries

De Mediawet stelt eisen aan het programma-aanbod van zowel de commerciële als de publieke media-instellingen. Het Commissariaat voor de Media ziet toe op de naleving van deze eisen door deze te controleren en hierover te rapporteren.

Deze eisen aan het programma-aanbod, ook wel programmaquota genoemd, moeten zorgen voor:

- een betere toegang voor mensen met gehoorbeperkingen;
- de bevordering van in Europa gemaakte programma's;
- de bevordering van programma's gemaakt door onafhankelijke producenten;
- de bevordering van de Nederlandse en Friese taal.

Ieder jaar rapporteert de NPO namens de landelijke publieke media-instellingen aan het Commissariaat voor de Media over de in het voorgaande jaar behaalde percentages Europese, onafhankelijke en recente producties, de percentages programmaonderdelen van Nederlands- en Friestalige oorsprong, en over Nederlandstalige programmaonderdelen voorzien van ondertiteling.

Commerciële media-instellingen hebben een tweejaarlijkse verslagplicht. In 2017 hebben zij gerapporteerd over de jaren 2015 en 2016.

In bijzondere gevallen kan het Commissariaat voor de Media (tijdelijk) ontheffing geven van de quotaverplichtingen met betrekking tot Europese quota en Nederlandse of Friestalige producties. In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media ontheffingen verleend aan: Serena Electronics B.V., Game Network b.v., Sapphire Media International b.v., Stichting Vrouwen Onderzoeks- en Communicatiecentrum NEWA, Maxprod b.v., Sapphire Media International b.v. en Tee B.V.

Ook voor commerciële mediadiensten op aanvraag geldt een verplichting. Zij moeten zich inspannen om de vervaardiging van en toegang tot Europese producties te bevorderen. Hierover moeten zij jaarlijks aan het Commissariaat voor de Media rapporteren. De genoemde rapportages zijn te vinden op de [website van het Commissariaat voor de Media](#).

Reclamemaxima

Om commerciële beïnvloeding te beperken en daarmee de kijker te beschermen, ziet het Commissariaat voor de Media erop toe dat publieke en commerciële zenders niet meer dan twaalf minuten reclame per uur uitzenden. Dit is vastgelegd in de Europese Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten en in de Mediawet. Ook in 2017 hebben we uitvoering gegeven aan deze taak. We controleren de reclamezendtijd van de programmakanalen met een groot marktaandeel, zoals de zenders van de NPO, SBS en RTL, en de reclamezendtijd van de bij de SKO aangesloten zenders met een kleiner marktaandeel. Het toezicht op reclamezendtijd laat zien dat, evenals in voorgaande jaren, vooral een aantal van de zenders met een groot marktaandeel de grens van twaalf minuten per uur opzoekt.

Regiogerichtheid niet-landelijke commerciële radio-aanbieders

Het Commissariaat voor de Media ziet erop toe dat niet-landelijke commerciële radio-aanbieders de frequentieruimte in de FM-band gebruiken voor het uitzenden van radioprogramma's, die qua inhoud voldoende gericht zijn op de regio waarvoor zij een frequentie hebben. Met dit toezicht draagt het Commissariaat voor de Media bij aan een gelijk speelveld voor commerciële radio-aanbieders en aan de pluriformiteit van het media-aanbod.

Productplaatsing bij commerciële mediadiensten op aanvraag

Als commerciële partijen aan de totstandkoming van media-aanbod financieel bijdragen, moet dit voor kijkers duidelijk zijn. Bijvoorbeeld als producten duidelijk zichtbaar in dit media-aanbod worden getoond. Reclame moet altijd herkenbaar zijn. Op radio, televisie, en ook online.

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media onderzoek uitgevoerd naar productplaatsing bij commerciële mediadiensten op aanvraag. De resultaten van het onderzoek worden in de eerste helft van 2018 gepresenteerd. Dit wordt gedaan na overleg met vertegenwoordigers van verschillende commerciële mediadiensten op aanvraag.

3.1.4 – Toezicht op toegang

Het Commissariaat voor de Media ziet erop toe dat iedereen in ons land toegang heeft tot een gevarieerd media-aanbod. In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media na bezwaar een eerder [besluit inzake SterrenNL gehandhaafd](#). Hieronder staat meer informatie over het toezicht op de doorgifteplicht en het verbod op verbondenheid van niet-landelijke commerciële radio-aanbieders.

Doorgifte publieke zenders en ondertiteling

Het Commissariaat voor de Media houdt toezicht op de naleving van de doorgifteplicht voor aanbieders van programmapakketten met televisie- of radiozenders met meer dan 100.000 abonnees in Nederland. Zij moeten bij een digitaal pakket minimaal dertig televisiezenders en bij een analoog pakket minimaal vijftien televisiezenders doorgeven. Daarnaast moet ook een minimumaantal radiozenders worden doorgegeven.

Zowel voor radio als televisie geldt dat de doorgifte van NPO 1, NPO 2, en NPO 3, de relevante regionale en lokale publieke omroepen, en de landelijke Vlaamse publieke zenders verplicht is. Het aanbod moet bovendien ongewijzigd worden doorgegeven. Dit houdt in dat wanneer een televisiezender een ondertitelingssignaal meezendt, de aanbieder dit signaal ook moet doorgeven aan de abonnee.

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media ontheffing verleend aan T-Mobile Netherlands B.V. van de doorgifteplicht voor de 'Over The Top'- dienst KNIPPR die via het open internet wordt aangeboden. Het Commissariaat voor de Media kan een paketaanbieder (gedeeltelijke) ontheffing van de doorgifteplicht verlenen als sprake is van disproportionele kosten, een belemmering van innovatie of anderszins onredelijke uitkomsten.

Ook heeft het Commissariaat voor de Media VodafoneZiggo Group Holding B.V. in 2017 ontheffing verleend van de verplichting om bij afschakeling van het analoge televisiesignaal ook te moeten stoppen met de doorgifte van het analoge radiosignaal.

Verbondenheid niet-landelijke commerciële radio-omroepen

Om bij te dragen aan een gelijk speelveld voor commerciële radio-omroepen en voor de luisteraar een pluriform aanbod van radio-omroepen te creëren, heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een aantal regels gesteld. Zo mogen niet-landelijke commerciële radio-omroepen alleen via FM-frequenties uitzenden als het bereik van die frequenties beperkt is. Bovendien mogen landelijke en niet-landelijke commerciële radio-omroepen niet met elkaar verbonden zijn. Niet landelijke radio-omroepen mogen met elkaar verbonden zijn zolang het gezamenlijke demografische bereik niet meer dan 30 procent bedraagt.

3.1.5 – Voorlichting lokale media-instellingen

In het najaar van 2017 gaf het Commissariaat voor de Media in samenwerking met de OLON en de NLPO vier voorlichtingsbijeenkomsten. Deze bijeenkomsten vonden plaats in Venlo, Zwolle, Breda, en Haarlem. De voorlichtingsbijeenkomsten waren bedoeld voor medewerkers van lokale media-instellingen. Lokale media-instellingen vormen een belangrijke doelgroep voor het Commissariaat voor de Media. Lokale media-instellingen vormen een belangrijke schakel in de informatievoorziening op lokaal niveau. De Rijksoverheid draagt steeds meer taken aan gemeenten over. Daarom is het van belang dat lokale media-instellingen kijkers en luisteraars goed informeren en van belangrijk lokaal nieuws voorzien. Ook moet het programma-aanbod onafhankelijk tot stand komen en vrij zijn van politieke of commerciële invloeden.

Op de hoogte van de Mediawet

Het is belangrijk dat medewerkers van lokale media-instellingen op de hoogte zijn van de voorschriften uit de Mediawet. Zo kunnen zij hun onafhankelijke rol goed blijven uitvoeren. Hoewel dit in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van lokale media-instellingen zelf is, wil het Commissariaat voor de Media hierbij helpen. Daarom hebben we tijdens vier voorlichtingsbijeenkomsten in verschillende steden in het land, lokale omroepmedewerkers op een laagdrempelige manier geïnformeerd over de voorschriften.

Tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten zijn bepaalde normen uit de Mediawet nader toegelicht. Er is gesproken over de publieke media-opdracht, vermijdbare uitingen, sponsoring, sociale media, en samenwerkingen. Daarnaast was er voor de deelnemers ook gelegenheid om vragen te stellen en konden zij met elkaar netwerken.

3.1.6 – Toezicht op grond van Mediawet BES

Het Commissariaat voor de Media houdt toezicht op de naleving van de wettelijke mediaregels op Bonaire, Sint Eustatius, en Saba. In 2012 is een medewerker van de Rijksdienst Caribisch Nederland aangewezen om namens het Commissariaat voor de Media de werkzaamheden ter plaatse uit te voeren en treedt op als eerste aanspreekpunt. Zo is het Commissariaat voor de Media voor de media-instellingen op de eilanden continu aanspreekbaar.

Het Commissariaat voor de Media had in 2016 controles verricht op uitzendingen van de media-instellingen op de eilanden. Uit die controles bleek dat het merendeel zich aan de Mediawet BES hield. Op een beperkt aantal punten werden er overtredingen geconstateerd.

De media-instellingen zijn daarom in 2017 gewezen op deze geconstateerde overtredingen en nader geïnformeerd over de regelgeving. Het Commissariaat voor de Media heeft in 2017 opnieuw inhoudelijke controles uitgevoerd om na te gaan of de media-instellingen vorderingen maken in het naleven van de regelgeving. Over de uitkomsten van deze controles worden de media-instellingen in 2018 geïnformeerd.

3.2 – Beleid

Als bestuursorgaan heeft het Commissariaat voor de Media de bevoegdheid om beleidsregels vast te stellen over de wijze waarop we wettelijke voorschriften uitleggen. Op die manier geven we de mediasector zo veel mogelijk handvatten bij de naleving van de Mediawet. Daarbij geldt uiteraard dat de verantwoordelijkheid voor naleving van de wet altijd bij de media-instellingen zelf ligt. Ook als er geen beleidsregels zijn opgesteld.

Het Commissariaat voor de Media heeft zich in 2017 op diverse vlakken met beleidsontwikkeling beziggehouden. We hebben daarover regelmatig contact gezocht met de sector. Een bijzonder beleidsontwikkelingstraject waarmee wij ons hebben beziggehouden vanuit onze toezichtfocus op het Nieuwe Kijken, betreft het ondersteunen van YouTubers bij het ontwikkelen van zelfregulering.

3.2.1 – YouTubers en zelfregulering

Het Commissariaat voor de Media heeft in 2017 YouTubers gestimuleerd tot het maken van regels over reclame in hun video's en heeft hen daarbij begeleid/ondersteund. Dat heeft geresulteerd in de zogenoemde '[Social Code: YouTube](#)'. Daarin hebben veel YouTubers uit de top 20 van meest succesvolle Nederlandse YouTubers, samen goed voor 54 miljoen views per maand, afgesproken dat zij transparant zijn over reclame. Onder meer door dit vooraf in de video te laten zien door een billboard of het te noemen in de video. Ook zetten zij voortaan helemaal onderaan de beschrijving van hun video de merken of diensten die in de video te zien zijn. De inzet voor dit onderwerp past in het toezichtthema 'Het Nieuwe Kijken'.

Het Commissariaat voor de Media heeft in april 2017 de resultaten van een onderzoek uitgebracht naar reclame in YouTube-video's. Uit dat onderzoek bleek dat veel merken te zien zijn in deze video's. In de meeste gevallen is niet duidelijk of dat reclame is of niet. Dat was aanleiding voor een van de YouTubers om via een tweet contact op te nemen met het Commissariaat voor de Media. Vervolgens vonden allerlei gesprekken plaats, die door ons zijn gefaciliteerd. Daarbij hebben wij ook andere partijen betrokken, om de bewustwording over het belang van transparantie en draagvlak voor zelfregulering te vergroten. Onder meer de Stichting Reclame Code, Multi Channel Networks, belangenorganisaties, organisaties voor mediawijsheid, en uit de wetenschap (Universiteit van Amsterdam en Radboud Universiteit Nijmegen) zijn door ons bij elkaar gebracht.

Belangrijke stap

Met de code hebben de YouTubers een belangrijke stap in de goede richting gezet. Ze laten door deze vorm van zelfregulering zien dat zij hun verantwoordelijkheid willen nemen naar hun kijkers. Vooral voor minderjarigen is dat erg belangrijk. Het Commissariaat voor de Media ondersteunt de initiatiefnemers bij het monitoren van de werking van de [Social Code: YouTube](#). Een eerste evaluatiemoment is gepland in het voorjaar van 2018.

Onderzoek

In opdracht van het Commissariaat voor de Media hebben Dr. Esther Rozendaal van de Radboud Universiteit en Dr. Eva van Reijmersdal van de Universiteit van Amsterdam [een literatuuronderzoek](#) gedaan naar de manier waarop transparantie over reclame kan worden vergroot. Uit het onderzoek blijkt onder andere dat in de meeste onderzoeken een vermelding van een betaalde samenwerking bij minderjarigen bleek te leiden tot een betere inschatting van het commerciële karakter van een video. Daarbij geldt dat hoe duidelijker en hoe langer de vermelding in beeld is, hoe beter de melding wordt begrepen. De uitkomsten van het onderzoek zijn door de YouTubers deels overgenomen in hun code. Bijvoorbeeld in de formuleringen die zij gebruiken.

Vorbereiding op de toekomst

Video's van YouTubers vallen op dit moment nog niet onder het toezicht van het Commissariaat voor de Media. In de toekomst brengt de Europese richtlijn voor audiovisuele mediadiensten daar mogelijk verandering in. Europese toezichthouders krijgen dan waarschijnlijk meer bevoegdheden om hun toezicht ook uit te breiden naar online platforms, zoals YouTube. YouTubers hebben de mogelijkheid aangegrepen om zich nu alvast daarop voor te bereiden en mede zelf vorm te geven aan hoe ze dat doen. Wij vinden dat ook belangrijk vanuit onze rol als bewaker van het gelijke speelveld, en ter bescherming van minderjarigen.

3.2.2 – Beleidsregels governance en interne beheersing

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media het thema 'huis op orde' centraal gesteld in zijn toezicht. Met dit thema bevorderen we dat de NPO, de RPO, en de landelijke en regionale publieke media-instellingen zoveel mogelijk hun eigen verantwoordelijkheid nemen door de governance en interne beheersing van hun organisatie goed te organiseren. Goed bestuur en intern toezicht ingebed in een gezonde organisatiecultuur vormen de basis van een inhoudelijk, integer en toekomstbestendig functioneren van een publieke media-instelling. Als organisaties voor deugdelijke bedrijfsprocessen en goed functionerende risicomanagement-systemen zorgen, neemt de kans op overtredingen van wet- en regelgeving af. Het Commissariaat voor de Media stimuleert dit met het in september 2017 vaststellen van de Beleidsregels governance en interne beheersing.

Uitgangspunten Beleidsnota nader uitgewerkt in Beleidsregels

Met de NPO, RPO, landelijke en regionale publieke omroepen, en de Commissie ter bevordering van goed bestuur en integriteit Publieke Omroep (CIPO) zijn rondetafelgesprekken gevoerd. De informatie en inzichten die tijdens deze gesprekken zijn verkregen, zijn meegenomen bij het opstellen van de Beleidsregels governance en interne beheersing. Het Commissariaat voor de Media heeft ervoor gekozen deze beleidsregels zoveel mogelijk tot stand te laten komen in dialoog met de media-instellingen en zoveel mogelijk gebruik te maken van wat de media-instellingen in de loop der jaren zelf reeds aan goede praktijkvoorbeelden hebben ontwikkeld en ingevoerd. In februari 2017 legde het Commissariaat voor de Media de conceptbeleidsregels voor ter consultatie. De opmerkingen en suggesties die tijdens de consultatie zijn aangedragen, zijn verwerkt in de definitieve versie van de beleidsregels.

Goed bestuur en intern toezicht

Goed bestuur en intern toezicht, in combinatie met deugdelijke bedrijfsprocessen, leveren een belangrijke bijdrage aan (het vertrouwen in) de onafhankelijkheid, pluriformiteit en toegankelijkheid van het media-aanbod en aan de rechtmatige besteding van de daarvoor bestemde publieke gelden. In deze beleidsregels is vastgelegd 'wat' binnen publieke media-instellingen moet zijn geregeld, wil er sprake zijn van goed bestuur en intern toezicht. 'Hoe' die processen en systemen zijn ingericht, is de verantwoordelijkheid van bestuurders en interne toezichthouders van de media-instellingen. De wijze waarop omroepen aan de beleidsregels voldoen, hangt mede af van de aard van de activiteiten en de omvang van de betreffende organisatie. De NPO en de landelijke publieke media-instellingen volgen daarbij de Governancecode Publieke Omroep.

Relatie Beleidsregels en Governancecode

In 2017 voerden we met de NPO diverse gesprekken om de Beleidsregels governance en interne beheersing van het Commissariaat voor de Media en de Governancecode van de NPO goed op elkaar te laten aansluiten. Bij de totstandkoming is erop gelet dat de Beleidsregels en de Governancecode geen tegenstrijdige voorschriften bevatten. Daarnaast streven het Commissariaat voor de Media en de Commissie Integriteit Publieke Omroep (CIPO) bij het toezicht op de Beleidsregels respectievelijk de Governancecode naar zoveel mogelijk eenduidigheid in opvattingen en interpretaties en naar zoveel mogelijk synergie in de praktische toepassing van de Beleidsregels en de Governancecode. In december 2017 hebben we het convenant met het CIPO geactualiseerd.

De Beleidsregels governance en interne beheersing zijn vastgesteld op 26 september 2017. In oktober en november hebben we drie voorlichtingsbijeenkomsten gehouden voor besturen, raden van toezicht, en practitioners. De Beleidsregels treden in werking op 1 januari 2018. Na twee jaar vindt er een evaluatie plaats.

3.2.3 – Beleidsregels reclame publieke media-instellingen

In december 2017 heeft het Commissariaat voor de Media een rondetafelsessie gehouden over het gebruik van pre-rolls door publieke media-instellingen. Pre-rolls zijn reclamevideo's die voorafgaand aan online media-aanbod worden afgespeeld. We hebben zowel publieke als commerciële stakeholders de gelegenheid geboden hun ervaringen met en mening over het gebruik van pre-rolls door publieke media-instellingen te delen. De inzichten die tijdens de rondetafelsessie zijn verkregen, worden meegenomen in de evaluatie van het beleid over pre-rolls.

Het Nieuwe Kijken

Gezien de technologische ontwikkelingen, veranderend mediagebruik, en veranderende verdienmodellen achten we het wenselijk het beleid over pre-roll advertenties bij publiek media-aanbod (pre-rolls) te evalueren en zoveel als mogelijk te verduidelijken. De norm dat reclame bij publiek media-aanbod beperkt moet zijn in hoeveelheid en duur, en niet overheersend mag zijn, blijft daarbij gehandhaafd. De evaluatie heeft betrekking op de concrete invulling van die norm in de huidige praktijk.

3.2.4 – Beleidsbrief dienstbaarheidsverbod

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media zijn beleidsbrief over het dienstbaarheidsverbod geconsulteerd. In de beleidsbrief brengen we samen hoe het dienstbaarheidsverbod in de wetsgeschiedenis, de jurisprudentie, en de beschikkingenpraktijk van het Commissariaat voor de Media is uitgelegd. Ook wordt verduidelijkt hoe in verschillende situaties aan de zorgplicht invulling kan worden gegeven. Dit om aan te geven wat de NPO, de RPO en de publieke media-instellingen kunnen doen of nalaten om overtreding van het dienstbaarheidsverbod te voorkomen. Zo helpen we de publieke media-instellingen op dit punt hun (eigen) verantwoordelijkheid te nemen en hun 'huis op orde' te brengen, het uitgangspunt van een van de toezichtthema's voor 2017.

Dienstbaarheidsverbod

Het dienstbaarheidsverbod vormt een belangrijke waarborg voor de non-commercialiteit van het publieke omroepbestel. De met publiek geld gefinancierde publieke media-instellingen mogen niet dienstbaar zijn aan het behalen van winst of ander concurrentievoordeel door derden. Zij hebben een zorgplicht om te voorkomen dat het dienstbaarheidsverbod wordt overtreden. Dit is ook belangrijk vanwege de eisen die het Europese staatssteunrecht stelt aan de financiering van de publieke media-instellingen. Mede doordat de publieke media-instellingen niet dienstbaar zijn aan de commerciële belangen van derden, is financiering uit publieke middelen gerechtvaardigd.

Mediasector betrokken

Bij het opstellen van de beleidsbrief hebben we partijen uit de mediasector betrokken. In september 2017 is tijdens rondetafelsessies zowel met publieke als commerciële media-instellingen gesproken over het dienstbaarheidsverbod. De input uit die sessies is meegenomen in de concept beleidsbrief. Eind oktober is die brief ter consultatie op de website van het Commissariaat voor de Media gepubliceerd. De reacties die zijn ontvangen, worden meegenomen in de definitieve versie van de beleidsbrief.

3.2.5 – Brochure samenwerking van publieke omroepen met andere partijen

Op 30 juni 2017 publiceerde het Commissariaat voor de Media de brochure 'Samenwerking van publieke omroepen met andere partijen'. In deze uitgave worden de regels voor samenwerkingen tussen de publieke media-instellingen en andere partijen verduidelijkt. Met deze uitgave willen we bijdragen aan een toekomstbestendige, onafhankelijke en pluriforme Nederlandse mediasector. In diverse bijeenkomsten heeft het Commissariaat voor de Media zijn beleid nog eens extra toegelicht aan de landelijke en regionale publieke media-instellingen.

Input van de sector

In 2016 heeft het Commissariaat voor de Media een eerste versie van de uitgave opgesteld en ter consultatie aangeboden op zijn website. Diverse partijen hebben een reactie gegeven. In 2017 is deze input verwerkt. De uitgave 'Samenwerking van publieke omroepen met andere partijen' is hier het resultaat van.

Duidelijk stroomschema

Via een stroomschema kunnen media-instellingen nu eenvoudig zien welke regels op hun specifieke situatie van toepassing zijn. Er is nu bovendien slechts één [meldingsformulier](#) voor alle toegestane samenwerkingen met (media)bedrijven, culturele instellingen en erkende onderwijsinstellingen. De brochure maakt ook duidelijk in welke gevallen een samenwerking niet hoeft te worden gemeld. Ook zijn de stappen beschreven, die in elk specifiek geval moeten worden gezet.

Voor medewerkers media-instellingen

De brochure is in de eerste plaats bedoeld voor medewerkers van landelijke, regionale of lokale publieke media-instellingen, die een samenwerking willen aangaan. Denk hierbij aan een regionale media-instelling die samen met een regionaal dagblad een nieuwsapp wil ontwikkelen, of met een culturele instelling een festival wil organiseren. Ook (potentiële) samenwerkingspartners, zoals (media)bedrijven, culturele instellingen of erkende onderwijsinstellingen, kunnen gebruikmaken van de brochure, om samenwerkingsmogelijkheden met publieke media-instellingen te verkennen.

Verruiming regelgeving

Naast de verduidelijking van de regels in de brochure is ook een aantal verbeteringen in de regelgeving doorgevoerd. De Beleidsregels Nevenactiviteiten zijn op een aantal punten verruimd. Zo mogen publieke media-instellingen nu ook eenmalige (samenwerkings)projecten en gelijkwaardige samenwerkingen in de vorm van nevenactiviteiten aangaan met erkende onderwijsinstellingen. Voor eenmalige samenwerkingen geldt bovendien dat geen voorafgaande melding meer nodig is. Dit was al het geval voor mediabedrijven en culturele instellingen. Bovendien is de termijn voor gelijkwaardige exclusieve samenwerking verlengd van drie naar vier jaar.

3.3 – Mediamonitor

Sinds 2002 houdt het Commissariaat voor de Media in een jaarlijkse rapportage de mediaontwikkelingen bij. Daarbij gaat de aandacht uit naar mediaconcentratie en mediagebruik in het algemeen en onafhankelijkheid en pluriformiteit van de nieuwsvoorziening in het bijzonder. Van wie zijn de kranten, de televisie- en radiozenders, wie verzorgen de doorgifte van radio en televisie, hoe zit het met de oplages van tijdschriften, kranten, en opiniebladen? Deze Mediamonitor is vervolgens jaarlijks verschenen. Hierdoor zijn verschuivingen en veranderende verhoudingen goed zichtbaar gemaakt. Ook maakten we in de Mediamonitor duidelijk welke gevolgen nieuwe wetgeving op de sector had.

3.3.1 – 15 jaar zicht op media

2017 was het jaar waarin het Commissariaat voor de Media stilstond bij het 15-jarig bestaan van zijn Mediamonitor. Het jubileumboek '15 jaar Mediamonitor, van mediaconcentratie tot mediagebruik' verscheen in juni 2017. Daarin zijn de belangrijkste ontwikkelingen samengevat. De conclusie is helder: de pluriformiteit van de media in Nederland is steeds minder vanzelfsprekend.

Van mediaconcentratie naar nieuwsgebruik

Tijdens het Media Jaarcongres 2017 heeft voorzitter van het Commissariaat voor de Media, Madeleine de Cock Buning erop gewezen dat, in tijden van *fake news* en *filter bubbel*, een wakend oog op de pluriformiteit en onafhankelijkheid van de informatievoorziening belangrijker dan ooit is. Zij hees de stormbal voor de pluriformiteit van de media in Nederland. De terugblik op de sterke toename van concentraties op de traditionele mediamarkten in Nederland en de opkomst van onder andere Facebook en Google was ook aanleiding om vooruit te blikken.

Ervan uitgaande dat onafhankelijkheid en pluriformiteit van de nieuwsvoorziening belangrijker dan ooit zijn, zet het Commissariaat voor de Media in zijn Mediamonitor vanaf 2017 extra in op een *digital first* strategie.

De bereikgegevens van de mediadiensten en de marktaandeelen op de relevante mediamarkten worden vanaf nu op de website mediamonitor.nl regelmatig bijgewerkt. Maar ook inhoudelijk wordt meer de focus gelegd op de toenemend digitale nieuwsmarkt. Hiervoor is een samenwerking aangegaan met Reuters.

Vanaf 2018 publiceert het Commissariaat voor de Media jaarlijks in juni een uitgebreide analyse van Reuters Digital News Report in Nederland.

3.3.2 – Onderzoek kijkgedrag

Net als in voorgaande jaren heeft het Commissariaat voor de Media in 2017 onderzoek gedaan naar de diversiteit van en tevredenheid over televisiepakketten. De focus in 2017 lag op het online domein. Naast het reguliere onderzoek is daarom aanvullend onderzoek gedaan naar het online kijken. Hiermee is de vraag beantwoord hoe het kijken van lineaire zenders zich verhoudt tot het kijken naar nieuw online beschikbaar videoaanbod. De resultaten van dat onderzoek zijn gepubliceerd in de Mediamonitor.

Door het aanvullende onderzoek is meer inzicht gekregen in het kijkgedrag van Nederlanders. Jongeren kijken steeds meer online media-aanbod. Vooral naar YouTube, Netflix, en diensten van NPO, RTL en SBS waar programma's kunnen worden teruggekeken. In mindere mate maken ook ouderen gebruik van deze diensten. De hoeveelheid tijd die aan deze diensten wordt besteed, snoept zeker een deel van de kijktijd voor lineaire televisie af. Dat betekent niet dat Nederlanders geen televisie meer kijken. Sterker nog, voor alle leeftijdsgroepen geldt dat, ondanks hun onderling sterk afwijkende non-lineaire kijkgedrag, ze nog steeds veelvuldig gebruikmaken van een divers aanbod aan televisiezenders. Zowel kijkers die alleen televisie kijken, als kijkers die ook online kijken, vinden televisiezenders van groot belang. De genrediversiteit van televisiezenders en tevredenheid over het televisiepakket zijn al jarenlang onverminderd hoog. Het online en on demand aanbod vormt daarom voor alle leeftijden een aanvulling en geen vervanging.

3.4 – Adviseren en signaleren

Het medialandschap blijft zich voortdurend en in een hoog tempo ontwikkelen. Datzelfde geldt voor de behoeften van de mediagebruiker en voor de toepasselijke wet- en regelgeving. Het Commissariaat voor de Media heeft in de uitvoering van zijn werkzaamheden als adviseur van de verantwoordelijke bewindspersoon in 2017 rekening gehouden met zijn toezichtfocus, en zoals altijd geopereerd vanuit zijn techniekneutrale en toekomstbestendige kernwaarden.

3.4.1 – Wijzigingen Mediawet en uitvoeringstoets

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media diverse keren overleg gehad met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over mogelijke wijzigingen van de Mediawet. Daarbij is gesproken over een aantal door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voorgenomen wetswijzigingen, en over mogelijke wettelijke oplossingen voor knelpunten die het Commissariaat voor de Media bij het toezicht op de Mediawet had geconstateerd. Ook is gesproken over wijzigingen die de doelmatigheid van het toezicht kunnen vergroten.

Daarbij gaven we vanuit onze rol als onafhankelijk toezichthouder een oordeel over de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van diverse voorgenomen wijzigingen van de Mediawet. Bij de beoordeling van deze voorgenomen wijzigingen staan de kernwaarden onafhankelijkheid, pluriformiteit, en toegankelijkheid centraal. Maar ook de ondersteunende basisprincipes transparantie, financiële rechtmatigheid, en integriteit.

Wijzigingen Mediawet

De voorgenomen wijzigingen van de Mediawet hebben onder meer betrekking op de benoemingsprocedure voor de leden van de raden van toezicht van de NPO, de RPO, de NOS, de NTR, de Ster, het Stimuleringsfonds voor de journalistiek, en voor bestuurders van het Commissariaat voor de Media. En ook op de governance van de Ster, de nieuwe dienstenprocedure en de aanpassing van het standaardprogrammapakket. De voorgestelde wijzigingen in de benoemingsprocedures moeten zorgen voor meer waarborgen voor onafhankelijke benoeming van bestuurders en leden van de raad van toezicht van genoemde organisaties en voor het onafhankelijk extern toezicht door het Commissariaat voor de Media. Het Commissariaat voor de Media heeft hierbij nadrukkelijk

gewezen op het belang van een onafhankelijk benoemde toezichthouder. Transparante en onafhankelijke benoemingen vormen een belangrijke waarborg voor de onafhankelijkheid van de media. Nadat het ministerie begin 2018 de internetconsulatie van dit wetsvoorstel heeft afgerond, toetst het Commissariaat voor de Media in het voorjaar van 2018 of de voorgenomen wijzigingen van de Mediawet uitvoerbaar en handhaafbaar zijn.

Wijzigingen Mediabesluit

De voorgestelde wijzigingen van het Mediabesluit 2008 hadden betrekking op de verdeling van het totaalbudget voor de regionale publieke media-instellingen. De wijziging van de verdeling van het budget kan rekenen op steun van de regionale publieke media-instellingen en de RPO. We voorzien geen gevolgen voor de uitvoering en handhaving.

3.4.2 – Advisering over de NPO

Het Commissariaat voor de Media adviseert regelmatig de bewindspersoon van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over beleidsplannen van de NPO. Bijvoorbeeld over de begroting van de NPO van het komende jaar en over de uitvoering van de prestatieovereenkomst in het afgelopen jaar. In 2016 was er geen prestatieovereenkomst tussen de minister en de NPO. Daarom bekeek het Commissariaat voor de Media via de Terugblik 2016 van de NPO in hoeverre verantwoording werd afgelegd over de uitvoering van de publieke mediaopdracht.

Begroting NPO 2018

In de begroting voor 2018 heeft de NPO eerdere adviezen van het Commissariaat voor de Media opgevolgd. Het advies was om de kosten per domein verder uit te werken in de kosten per net en per zender. Daarmee voldoet de NPO aan de transparantie die we verwachten. Zonder dat dit afbreuk doet aan de onafhankelijkheid van de publieke omroep. Ook zijn we positief over de initiatieven van de NPO om de pluriformiteit van de publieke omroepen te bevorderen. Pluriformiteit is namelijk een belangrijke kernwaarde van het Commissariaat voor de Media.

De NPO is sinds eind 2016 belast met het zorgdragen voor een doelmatige inzet van de gelden die bestemd zijn voor de verzorging en verspreiding van het media-aanbod. Het Commissariaat voor de Media houdt (meta)toezicht op de procesafspraken en de criteria die de NPO daarbij hanteert. Hiermee wordt bereikt dat de publieke omroep de gewenste transparantie geeft over de besteding van publieke middelen. Zonder dat daarmee de onafhankelijkheid in het geding komt. Het Commissariaat voor de Media vormt als het ware een buffer tussen politiek en publieke omroep. De gesprekken met de NPO over de concrete invulling van deze nieuwe taak waren eind 2017 in een vergevorderd stadium.

De NPO wil in 2018 samenwerken met het Sociaal en Cultureel Planbureau om moeilijk bereikbare doelgroepen in kaart te brengen. Daarnaast gaat de NPO zich nadrukkelijker richten op het brengen van meer verschillende meningen uit alle doelgroepen in de samenleving. Daarbij vindt het Commissariaat voor de Media dat de NPO specifiek moet aangeven welke maatregelen nodig zijn om het media-aanbod een betere afspiegeling van de bevolkingsgroepen in de samenleving te laten zijn. Denk hierbij aan vrouwen en Nederlanders met een migratieachtergrond. Ook wijst het Commissariaat voor de Media op de noodzaak van transparantie bij het openstellen van het publieke bestel voor externe producenten.

Terugblik 2016

In de Terugblik 2016 rapporteerde de NPO in 2017 wegens het ontbreken van een prestatieovereenkomst minder uitgebreid over de uitvoering van de publieke mediaopdracht. Normaal gesproken doet de NPO dit wel over de uitvoering van de prestatieovereenkomst. Opgevallen is dat de NPO vooralsnog goed lijkt te scoren op de publieke waarde van zijn programma's. Dat geldt ook voor de toegankelijkheid van het media-aanbod voor slechthorenden. De diversiteit en het bereik, met name onder jongeren, blijven aandachtspunten. Het Commissariaat voor de Media heeft de bewindspersoon er nogmaals op gewezen dat bereik van groot belang is voor het hebben van impact.

3.4.3 - Advisering over de RPO

Sinds 31 mei 2016 is de Stichting Regionale Publieke Omroep (RPO) het samenwerkings- en coördinatieorgaan voor de regionale publieke media-instellingen. Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS) is sinds 1 juli 2017 in de RPO opgegaan. Net als bij de NPO adviseert het Commissariaat voor de Media ook over het concessiebeleidsplan en de begroting van de RPO.

Concessiebeleidsplan

In september heeft de RPO zijn eerste concessiebeleidsplan ingediend bij de toenmalige staatssecretaris van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het Commissariaat voor de Media heeft een positief kritisch advies uitgebracht over dit eerste concessiebeleidsplan van de RPO. Het heeft daarbij met name gepleit voor een verdere uitwerking van de doelstellingen van de RPO. Het voornaamste aandachtspunt is daarbij de manier waarop regionale media-instellingen uitvoering gaan geven aan de publieke mediaopdracht. De doelstellingen vindt het Commissariaat voor de Media belangrijk en leiden in zichzelf tot een toegevoegde waarde van de regionale media-instellingen.

Daarnaast ziet het Commissariaat voor de Media graag een visie op de manier waarop de RPO zijn coördinerende taak gaat invullen. Ook moeten de regionale media-instellingen bij de uitwerking van het concessiebeleidsplan een actieve rol hebben. De uitwerking moet binnen een jaar zijn afgerond. We hebben daarbij onder andere aanbevolen om in een volledige distributiestrategie voor alle platforms uit te werken. Daarin moet staan hoe de verschillende doelgroepen in de komende periode worden bereikt.

Het Commissariaat voor de Media heeft dit advies gegeven vanuit zijn missie van bescherming van de onafhankelijkheid, pluriformiteit en toegankelijkheid van het media-aanbod. En mede ter ondersteuning van de vrije meningsvorming. Daarin hebben we oog voor het feit dat de regionale media al enige tijd onder druk staan. Dat geldt niet alleen voor de regionale publieke media-instellingen. Zoals uit de Mediamonitor blijkt, is er ook bij de regionale dagbladen al enkele jaren zowel een terugloop van het bereik als van de totale oplage. Deze wetenschap is betrokken bij het advies aan de staatssecretaris.

Begroting

Het Commissariaat voor de Media heeft zijn opmerkingen bij de begrotingen van de RPO en van de dertien regionale publieke media-instellingen aan de bewindspersoon van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap overbracht.

De opmerkingen zijn in lijn met het advies over het concessiebeleidsplan van de RPO. Met name met de aanbeveling voor een concretere uitwerking van de doelstellingen van de RPO en voor een actieve rol van de regionale publieke media-instellingen daarbij. De RPO en de regionale publieke media-instellingen hebben hier in hun begrotingen voor 2018 nog geen rekening mee kunnen houden. Desondanks hebben veel regionale publieke media-instellingen hun begroting in bepaalde mate al wel afgestemd op het concessiebeleidsplan en de begroting van de RPO.

Het Commissariaat voor de Media heeft erop gewezen dat de RPO en de regionale publieke media-instellingen in hun begrotingen voor 2019 via een gezamenlijke strategie een totaalbeeld moeten geven van het media-aanbod van de regionale publieke media-instellingen.

3.5 – Handhaving en rechterlijke uitspraken

Om ervoor te kunnen zorgen dat media-instellingen zich aan de Mediawet houden, beschikt het Commissariaat voor de Media over verschillende instrumenten. Deze variëren van voorlichtende gesprekken tot schriftelijke waarschuwingen en, indien nodig, oplegging van boetes of van een last onder dwangsom. De inzet van deze instrumenten wordt per geval zorgvuldig afgewogen: toezicht op maat.

Hierbij geldt het uitgangspunt 'zacht als het kan, hard als het moet'. Voorlichting is een belangrijk middel om op een effectieve en efficiënte manier de Mediawet te handhaven en overtredingen te voorkomen. Dat doen we door media-instellingen tijdig te informeren over beleid en regels. Ook gaan we hierover de dialoog aan. Zo worden kennis en kunde gedeeld, zorgen we voor toezicht op maat, én ontstaat er draagvlak voor het beleid.

Als voorlichting voor naleving van de wet niet voldoende is, kunnen we ook hardere maatregelen treffen. Zo kan door het opleggen van een boete of een last onder dwangsom het gewenste gedrag worden afgedwongen.

3.5.1 – Last onder dwangsom NPO

In maart 2017 heeft het Commissariaat voor de Media de NPO een last onder dwangsom opgelegd. Dit is gedaan wegens het overtreden van het dienstbaarheidsverbod en wegens het niet melden van nevenactiviteiten.

Aanleiding hiervoor was een handhavingsverzoek over afspraken die de publieke radiozenders NPO Radio 2 en 3FM maken met onder andere concertorganisatoren en evenementenbureaus. Het Commissariaat voor de Media heeft dit onderzocht, en daaruit bleek dat dat de actieweken in nauw overleg met de concertorganisatoren en evenementenbureaus waren gepland. Daarbij vond afstemming plaats over de inhoud van de radioprogramma's. Daarmee heeft de NPO het dienstbaarheidsverbod overtreden en deze partijen een concurrentievoordeel geboden. Daarnaast is geconstateerd dat de NPO de logo's van Radio 2 en 3FM in licentie heeft gegeven zonder de vereiste voorafgaande toestemming voor deze nevenactiviteiten.

Onafhankelijkheid media-aanbod

Onafhankelijkheid betekent onder meer dat kijkers en luisteraars erop moeten kunnen vertrouwen dat programma's van publieke media-instellingen niet door commerciële belangen zijn gekleurd. Het Commissariaat voor de Media wil voorkomen dat kijkers en luisteraars, zonder dat zij dat in de gaten hebben, commercieel worden beïnvloed. Daar is in het geval van de actieweken van NPO Radio 2 en 3FM wel sprake van. In ruil voor gratis promotie in radioprogramma's voor concerten en nieuwe cd's kregen de zenders concertkaarten en cd's om weg te geven. Daarom heeft het Commissariaat voor de Media een [last onder dwangsom](#) opgelegd. De NPO heeft tegen dit besluit bezwaar gemaakt.

3.5.2 – Beroep Omroep MAX

In januari 2017 heeft de rechtbank Midden-Nederland het beroep van Omroep MAX tegen de boete voor overtreding van het dienstbaarheidsverbod gegrond verklaard. Het Commissariaat voor de Media had die omroep in april 2015 die boete opgelegd. De rechtbank was van oordeel dat in dit specifieke geval voor Omroep MAX niet voorzienbaar was dat hij het dienstbaarheidsverbod zou overtreden.

Zorgplicht

De rechtbank bevestigt het oordeel van het Commissariaat voor de Media dat op publieke media-instellingen een zorgplicht rust om dienstbaarheid te voorkomen. Volgens de rechtbank mag het Commissariaat voor de Media een ruime invulling geven aan wat hierop van publieke media-instellingen wordt verwacht. Omroep MAX had nagelaten om bij het verwerven van de rechten op het format van het programma Heel Holland Bakt beperkende afspraken te maken over het gebruik van het merk Heel Holland Bakt. Naar het oordeel van de rechtbank kan dit onder omstandigheden een overtreding van de zorgplicht en daarmee van het dienstbaarheidsverbod opleveren. Echter, in dit specifieke geval was volgens de rechtbank voor Omroep MAX niet voorzienbaar dat hij het dienstbaarheidsverbod zou overtreden.

Beleidsbrief dienstbaarheid

Het Commissariaat voor de Media is niet in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak van de rechtbank. Wel is besloten om een [beleidsbrief over het dienstbaarheidsverbod](#) uit te brengen. In dat verband hielden we rondetafelsessies met de sector. Via praktijksituaties waarover het Commissariaat voor de Media zich de afgelopen jaren heeft uitgesproken, wordt aangegeven wat de NPO, de RPO en de publieke media-instellingen kunnen doen of nalaten om overtreding van het dienstbaarheidsverbod te voorkomen.

3.5.3 – Beslissing op bezwaar NTR

In juli 2017 heeft het Commissariaat voor de Media beslist op het bezwaar van de NTR tegen het sanctiebesluit over het Sinterklaasjournaal editie 2013. Het heeft het advies van de externe adviescommissie bezwaarschriften grotendeels overgenomen en zijn eerdere sanctiebesluit inhoudelijk gehandhaafd. Wel is de boete verlaagd naar € 20.000, in verband met de kwalificatie van de overtreding, de duur van de procedure, en het feit dat in besluiten

niet eerder expliciet was aangegeven dat het verbod op vermijdbare uitingen ook geldt voor producten die in de eerste plaats aan wederverkopers worden aangeboden. De overtreding is overigens niet meer voorgekomen in recentere jaargangen van het programma.

3.5.4 – Verboden verbondenheid Young City Media en MultiCultural Events and New Dutch Media B.V.

Het Commissariaat voor de Media heeft 2017 onderzoek gedaan naar mogelijke verboden verbondenheid tussen twee niet-landelijke commerciële radio-omroepen. Het onderzoek werd gedaan naar aanleiding van aanvragen voor verlenging van de vergunningen voor niet-landelijke commerciële radio-omroepen bij het Agentschap Telecom. Uit het onderzoek is gebleken dat twee aanvragers onderlinge afspraken hadden gemaakt. In deze afspraken stond dat wederzijds de zeggenschap over de programmatische invulling van de eigen frequentieruimte wordt overgedragen aan de andere partij. In 2018 heeft het Commissariaat voor de Media voor deze verboden verbondenheid boetes opgelegd aan de twee aanvragers.

Pluriformiteit

Om bij te dragen aan een gelijk speelveld voor commerciële radio-omroepen en voor de luisteraar een pluriform aanbod van radio-omroepen te verzekeren, beoordeelt het Commissariaat voor de Media of niet-landelijke commerciële radio-omroepen op een geoorloofde manier met elkaar verbonden zijn. Afgezien van enkele uitzonderingsgevallen mag een niet-landelijke radio-omroep voor de verspreiding van het radioprogramma-aanbod niet meer dan één FM-frequentie of samenstel van FM-frequenties gebruiken. Zo blijven landelijke en niet-landelijke commerciële radiozenders duidelijk gescheiden.

3.5.5 – Beroep L1

In november 2017 vond bij de rechtbank Midden-Nederland de zitting plaats in het beroep dat Stichting Omroep Limburg (SOL), ook bekend als L1, had ingesteld tegen [acht eerder door het Commissariaat voor de Media opgelegde boetes](#). L1 had het beroep beperkt tot vier boetes voor de overtreding van het sponsorverbod. Tegen de andere vier boetes (voor overtreding van de regels op het gebied van dienstbaarheid) heeft L1 zich niet verzet. De Rechtbank heeft op 31 januari 2018 uitspraak gedaan, en het beroep van L1 ongegrond verklaard.

Vrij van commerciële beïnvloeding

De Mediawet schrijft voor dat publieke media-instellingen volledig onafhankelijk van commerciële beïnvloeding moeten werken. Sponsoring van programma's is – op een paar strikte uitzonderingen na – verboden. L1 stelt, kort gezegd, dat de programma's waarvoor het Commissariaat voor de Media boetes had opgelegd binnen een van die uitzonderingen vielen, althans dat het niet had kunnen voorzien dat dat niet zo was. De Rechtbank heeft dit standpunt van L1 verworpen.

3.5.6 – Beroep ernstige schade

In 2017 behandelde de rechtbank Gelderland het beroep van een commerciële mediadienst op aanvraag. Deze mediadienst bood via zijn website video's met ernstig schadelijke beelden aan. Dit beroep volgt op een in 2016 door het Commissariaat voor de Media genomen [besluit](#). Daarin legde het Commissariaat voor de Media deze mediadienst een boete van € 75.000 op, omdat deze mediadienst video's met gewelddadige porno niet voor minderjarigen had afgeschermd.

Het Commissariaat voor de Media levert met zijn toezicht een bijdrage aan de bescherming van minderjarigen. We zien erop toe dat commerciële mediadiensten op aanvraag video's met ernstige schadelijke beelden afschermen voor minderjarigen. Bij de beoordeling van dergelijke video's baseren we ons op het advies van de onafhankelijke Adviescommissie Ernstige Schade.

Op 13 maart 2018 doet de rechtbank Gelderland uitspraak. De rechtbank deelt het oordeel van het Commissariaat voor de Media dat de aanbieder van de video's moet worden aangemerkt als commerciële mediadienst op aanvraag en dus redactioneel verantwoordelijk is voor de video's die op zijn website worden

aangeboden. Tevens bevestigt de rechtbank dat de video's ernstig schadelijk kunnen zijn voor minderjarigen. De aanbieder had deze video's ten onrechte niet voor hen afgeschermd. De rechtbank oordeelt dat het Commissariaat voor de Media voor deze overtreding terecht een boete heeft opgelegd. Wel matigt de rechtbank de boete tot € 65.000,- in verband met de lange periode tussen het bekend worden van het boetevoornemen en de uitspraak van de rechtbank.

3.6 – Internationale samenwerking

Door ontwikkelingen die niet stoppen bij de landsgrenzen wordt de mediawereld steeds internationaler. Ook de Europese regelgeving is in beweging. Het Commissariaat voor de Media kijkt vooruit en daarbij past de inspanning die in 2017 is geleverd aan internationale platforms voor overleg en kennisdeling.

3.6.1 – ERGA

In 2017 werkte ERGA (*European Regulators Group for Audiovisual Media Services*) aan de harmonisering van de bescherming van minderjarigen tegen schadelijke content, zelf- en co-regulering, en het versterken van het uitwisselen van *best practices*. Daarnaast heeft Madeleine de Cock Buning in haar rol als voorzitter van ERGA verschillende presentaties gegeven over actuele onderwerpen, zoals onafhankelijk toezicht, zelf- en co-regulering, pluriformiteit, online reclame, en nepnieuws.

Net als in 2016 was Madeleine de Cock Buning ook in 2017 voorzitter van ERGA. Sinds 2014 treedt deze groep op als platform van nationale mediatoezichthouders in de Europese Unie (EU). ERGA is opgericht bij besluit van de Europese Commissie. Het adviseert de Commissie over de toepassing van Europese wet- en regelgeving voor audiovisuele media. Bovendien wisselen de aangesloten toezichthouders kennis en ervaringen met elkaar uit. Samenwerking tussen de toezichthouders wordt hierdoor gemakkelijker en het toezicht in de EU wordt meer op elkaar afgestemd.

Bescherming minderjarigen

Vanaf het begin heeft ERGA een speciale focus op de bescherming van minderjarigen tegen schadelijke content. Aanbevelingen opgenomen in eerdere rapporten van ERGA vonden zelfs hun weg naar een nieuw Richtlijnvoorstel. Adviezen van ERGA, zoals het gelijkschakelen van beschermingsniveau tussen lineaire en *on-demand* mediadiensten en een grotere rol voor co-regulering, werden in 2017 meegenomen in de onderhandelingen van de Europese Commissie, de Raad van Ministers en het Europese Parlement over de definitieve tekst. In het voorjaar van 2017 publiceerde ERGA een rapport dat een actueel overzicht verschaft van de *parental controls* en andere beschermingsmaatregelen die media-instellingen, *on-demand* diensten, en internetbedrijven toepassen. In het najaar van 2017 deden veel belangrijke spelers uit de mediasector, zoals Google, Apple, Netflix, Facebook, media-instellingen, distributeurs, en vertegenwoordigers van ouderorganisaties actief mee aan een workshop van ERGA over de bescherming van minderjarigen tegen schadelijke content. Uit deze bijeenkomst kwam naar voren dat steeds meer partijen heil zien in verdere afstemming van de verschillende classificatiesystemen die in Europa opkomen. De bereidheid om onderling informatie te delen is daarvoor van groot belang.

Zelf- en co-regulering

In de audiovisuele mediasector worden zelf- en co-reguleringsmodellen steeds meer toegepast. Dit wordt gedaan omdat dat effectiever lijkt. Vergeleken met traditionele regulering kan het toepassen van dit type regulering leiden tot meer flexibiliteit. In 2017 heeft een subgroup binnen ERGA zich met dit onderwerp beziggehouden. Uit een enquête onder de ERGA-leden is gebleken dat dit soort reguleringsmodellen voor verschillende doeleinden al op grote schaal in EU-lidstaten worden toegepast.

ERGA heeft in 2017 meer zicht gekregen op de gebruikte modellen voor zelf- en co-regulering. Hierbij is bijvoorbeeld gekeken naar gedragscodes of naar mogelijke rollen voor de toezichthouder. Daarbij is ook een start gemaakt met het uitwisselen van *best practices*.

Over het algemeen hebben de nationale toezichthouders positieve ervaringen met zelf- en co-regulering. Actieve betrokkenheid van stakeholders draagt in grote mate bij aan het draagvlak voor regulering en het doel daarvan. Betrokken partijen voelen zich dan verbonden met naleving. Er zijn ook risico's en zwaktes benoemd met als doel om hiervan te leren. Er moet bijvoorbeeld worden voorkomen dat dit soort modellen slechts als cosmetische ingreep worden ingezet. Zelf- en co-regulering krijgt naar alle waarschijnlijkheid een belangrijke rol in de nieuwe AVMD-richtlijn. Daarom blijft ERGA ook in 2018 werken aan dit onderwerp.

Structureel uitwisselen van kennis en ervaringen

Nationale toezichthouders handelen in een snel veranderende mediawereld. Zij ontvangen als eerste directe signalen vanuit de mediabedrijven en consumenten. Zij zien daardoor belemmeringen en ontwikkelen manieren om met deze uitdagingen om te gaan. Deze expertise is zeer waardevol in de dynamische mediasector. In 2017 heeft ERGA daarom de ERGA Academy opgericht. Hier spoort zij haar leden aan om ervaringen met elkaar te delen en kennis te verwerven.

Op de ERGA Academy worden lezingen gehouden, innovatieve toezichtsmethoden met elkaar gedeeld, en [werkbezoeken](#) gehouden. Zo heeft professor Annetje Ottow aan de hoofden van de Europese toezichthouders een lezing gegeven over de toezichtsprincipes. De ERGA-leden uit Duitsland en het Verenigd Koninkrijk hebben presentaties gegeven over transparantie van reclame door YouTubers en inclusiviteit binnen media-instellingen.

Door dit soort activiteiten vergroten de toezichthouders ieder voor zich de effectiviteit van hun toezicht. Maar ook draagt dit bij aan de kwaliteit van ERGA als een groep. En het audiovisuele mediatoezicht binnen de EU-lidstaten wordt meer op elkaar afgestemd.

3.6.2 – EPRA en Contact Comité

Naast ERGA is het Commissariaat voor de Media actief in EPRA (*European Platform of Regulatory Authorities*). Dit is een Europees platform van mediatoezichthouders, waarin ook niet EU-landen zijn vertegenwoordigd. EPRA is informeler van opzet dan ERGA en bespreekt vooral concrete uitvoeringskwesties. In 2017 vonden twee vergaderingen plaats. Tijdens deze vergaderingen is er gesproken over nieuws in het digitale tijdperk, de rol van toezichthouders bij het bewaken van de objectiviteit en onafhankelijkheid van nieuws, en mediawijsheid van kinderen bij online reclame.

Contact Comité

Het Commissariaat voor de Media ondersteunt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bij deelname aan het Contact Comité. In dit overlegorgaan, dat wordt voorgezeten door de Europese Commissie, zijn alle EU-lidstaten vertegenwoordigd. Zij spreken voornamelijk op beleidsmatig niveau met elkaar over de interpretatie en de toepassing van de richtlijn. Het Contact Comité nam in 2017 de evenementenlijsten van Hongarije en Ierland aan. Dit zijn lijsten die lidstaten volgens de richtlijn kunnen opstellen om ervoor te zorgen dat de verslaggeving van belangrijke sport- en culturele evenementen voor het grote publiek toegankelijk blijft. Ook is in het Contact Comité gesproken over de wijziging van de richtlijn voor audiovisuele mediadiensten en een studie naar de promotie van Europese producties in de Europese Unie.

Bilaterale bezoeken

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media diverse delegaties uit andere landen ontvangen. De voorzitter van de mediatoezichthouder uit Saoedi-Arabië wisselde met de voorzitter van het Commissariaat voor de Media van gedachten over de stimulering van lokale media. De gasten haalden veel inspiratie uit de ervaringen binnen ERGA. Ze overwogen in de Golfregio ook een samenwerkingsplatform van mediatoezichthouders op te richten.

Delegaties van de Zwitserse, Duitse, en de Luxemburgse mediatoezichthouders bezochten het Commissariaat voor de Media. Er werd onder meer gesproken over wetshandhaving in het online domein en hoe je als toezichthouder effectief kunt optreden binnen nieuwe rechtsgebieden. Dit mede gezien de aanstaande wijziging van de AVMD-richtlijn.

Ook een delegatie van de Korea Communications Commission bezocht het Commissariaat voor de Media. Tijdens die ontmoeting is uitvoerig ingegaan op de regulering en financiering van de nationale publieke media-instellingen, een bijzonder actueel toezichtsthema in Zuid-Korea.

In december hield het Commissariaat voor de Media een bijeenkomst vanwege de ERGA Academy. Deze bijeenkomst was gericht op nieuw aangetreden voorzitters en bestuursleden van mediatoezichthouders in Europa. Vertegenwoordigers van de media-autoriteiten uit Zweden, Noorwegen, Letland, Griekenland, Malta, en Cyprus kwamen op bezoek in Hilversum. Er is gesproken over nieuwe toezichtstrategieën voor de mediasector en hoe de effectiviteit van het toezicht kan worden vergroot.

3.7 – Registratie en vergunningen

Het Commissariaat voor de Media wijst lokale en regionale publieke media-instellingen aan. Ook verlenen we vergunningen (toestemming) aan commerciële media-instellingen voor het verzorgen van media-aanbod. Daarnaast verlenen we toestemming om voor een bijzonder doel een radioprogramma uit te zenden. Bijvoorbeeld bij een evenement. Dit noemen we evenementenzenders.

Commerciële mediadiensten op aanvraag moeten zich bij het Commissariaat voor de Media registreren. Ook het verdelen van zendtijd voor politieke partijen en voorlichting door de overheid is een van onze taken.

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media zendtijd toegewezen aan politieke partijen en voor voorlichting door de overheid. De afgelopen Tweede Kamerverkiezingen leverden twee nieuwe partijen met zetels op. Daarom heeft het Commissariaat voor de Media de minister geadviseerd voor 2018 de jaarlijkse hoeveelheid zendtijd op radio en televisie voor de politieke partijen naar boven bij te stellen. Zo kan het gebruikelijke aantal uitzendingen per politieke partij hetzelfde blijven.

Al deze taken dragen bij aan de kwaliteit, onafhankelijkheid, en diversiteit van het media-aanbod. Hiermee dienen we de bescherming van de kijker.

3.7.1 – Aanwijzing regionale en lokale publieke media-instellingen

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media opnieuw Stichting Omroep Limburg (SOL) voor een periode van vijf jaar aangewezen als de regionale publieke omroep voor de provincie Limburg.

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media 50 lokale publieke media-instellingen aangewezen. Daarnaast heeft het Commissariaat voor de Media beslist in een [bezwaarprocedure over de aanwijzing van een lokale omroep in de gemeente Aalten](#).

Bij de aanwijzing van een lokale publieke media-instelling zijn redactionele onafhankelijkheid en een representatief orgaan dat het beleid voor het media-aanbod bepaalt. (programmabeleidbepalende orgaan) belangrijke aandachtspunten. Aanwijzingen worden gedaan na een advies van de betreffende gemeenteraad. Mits goed onderbouwd, speelt het advies van de gemeenteraad bij de beslissing tot aanwijzing een doorslaggevende rol. Het Commissariaat voor de Media ziet toe op de adviesprocedure van de gemeente en verleent aanwijzingen.

De afgelopen jaren laat het aantal lokale publieke media-instellingen in Nederland een lichte daling zien. Deze daling zet zich in 2017 voort. De daling wordt vooral veroorzaakt door het samenvoegen van kleine gemeenten. Deze nieuwe, grotere gemeente beschikt dan slechts over één nieuwe, lokale publieke media-instelling. Ook constateert het Commissariaat voor de Media een toenemend aantal meervoudige aanvragen. Dat betekent dat een lokale publieke media-instelling in meerdere gemeenten actief is. De inspanningen van OLON/NLPO en VNG om tot grotere streekomroepen te komen, waren in 2017 nog niet duidelijk waarneembaar in de cijfers.

Aanwijzingen lokale omroepen	2017	2016	2015
Hernieuwde aanwijzingen	46	49	49
Nieuwe aanwijzingen	4	4	6

Afgewezen aanvragen	9	13	6
Intrekkingen	3	6	4
Gebiedsuitbreidingen/fusie	2	4	2
Pbo-onderzoeken	2	3	9
Verlopen aanwijzingen	1	2	6
Van rechtswege vervallen aanwijzingen	4	3	6
Aanvraagprocedure stopgezet op verzoek aanvrager	6	2	12
Onderzoeken start uitzendingen art. 2.68 Mediawet	1	1	-

Gemeenten met/zonder lokale media-instelling (landelijk)	2017	2016	2015
Gemeenten in Nederland	388	390	393
Gemeenten met lokale media-instelling	355	358	360
Gemeenten zonder lokale media-instelling	33	32	33
Lokale media-instellingen (totaal)	258	259	267
Lokale media-instellingen voor meerdere gemeenten	57	57	58

Gemeentelijke herindeling	2017	2016	2015
Gemeenten heringedeeld	3	5	16
Nieuwe gemeenten gevormd	1	2	6

Gemeenten met/zonder lokale media-instelling (per provincie)	Gemeenten in provincie	Gemeenten met lokale publieke media-instelling	% gemeenten met lokale publieke media-instelling
Drenthe	12	9	75
Flevoland	6	4	67
Friesland	24	17	71
Gelderland	54	51	94
Groningen	23	20	87
Limburg	33	32	97
Noord-Brabant	64	63	98
Noord-Holland	48	45	94
Overijssel	25	25	100
Utrecht	26	21	81
Zeeland	13	9	69
Zuid-Holland	60	59	98
Totaal	388	355	91

3.7.2 – Registratie en toestemmingen

In 2017 heeft het Commissariaat voor de Media in 96 gevallen toestemming verleend voor het verzorgen van een commerciële media-instelling.

Aantallen toestemmingen commerciële mediadiensten	2017	2016	2015
Verleend	96	146	79
Nieuw	57	99	46
Hernieuwd	39	47	33
Ingetrokken	39	28	41

Daarnaast werd in 341 gevallen toestemming voor een radioprogramma ter ondersteuning van een evenement afgegeven. In 31 gevallen is toestemming onthouden omdat niet werd voldaan aan de voorwaarden.

Toestemmingen voor evenementenzenders	2017	2016	2015
Verleend	341	367	275

Het Commissariaat voor de Media heeft er in 2017 ook op toegezien dat commerciële mediadiensten op aanvraag zich registreren. In totaal hebben nu 50 commerciële mediadiensten op aanvraag zich geregistreerd. Er zijn 4 nieuwe cmoa's geregistreerd in 2017, er is één cmoa afgemeld. De nieuw aangemelde diensten zijn: Showmax van Showmax B.V., Insight TV van TV Entertainment Reality Network B.V. (TERN), Telegraaf VNDG van Telegraaf Video Media B.V. en FoodFirst Network van FoodFirst Network B.V.

3.8 – Vaste boekenprijs

De vaste boekenprijs moet ervoor zorgen dat een brede beschikbaarheid en divers aanbod wordt bevorderd. Het Commissariaat voor de Media levert met zijn toezicht een bijdrage aan het realiseren van dat cultuurpolitieke doel. Volgens de Wet op de vaste boekenprijs geldt een vaste verkoopprijs voor alle Nederlands- en Friestalige boeken en voor bladmuziek. Bij de boekhandel, via internet, of in de supermarkt, heeft een boek dan altijd dezelfde prijs. Dit biedt uitgevers de ruimte om ook minder winstgevendende boeken uit te geven. Dankzij de wet kunnen boekverkopers een breed assortiment aanbieden aan hun klanten.

Het Commissariaat voor de Media houdt hier toezicht op. Naar aanleiding van een door SEA Economisch Onderzoek uitgevoerd onderzoek concludeerde de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in december 2017 dat continuering van de Wet op de vaste boekenprijs het algemeen belang dient.

Signalen en meldingen

Met regelmaat ontvangt het Commissariaat voor de Media signalen over mogelijke overtredingen van de Wet op de vaste boekenprijs. Waar verstoring van de concurrentieverhoudingen dreigt of andere serieuze maatschappelijke gevolgen te verwachten zijn, treden we op.

Ook in 2017 wist de branche het Commissariaat voor de Media goed te vinden. Er werden 1.350 vragen, klachten en meldingen behandeld. In 2017 lag de prioriteit in het toezicht op de verkoop van (licht) beschadigde boeken, de verkoop van boeken door zogenaamde derde-verkopers via internet, en het tijdig en juist melden van boekenprijzen. Het geven van voorlichting en de inzet van informele handhavinginstrumenten bleken effectief.

4. BEDRIJFSVOERING

Hoofdstuk 4: Bedrijfsvoering

4.1 – Inleiding

Als moderne toezichthouder houdt het Commissariaat voor de Media vanuit zijn kernwaarden toezicht op de media. Onze medewerkers werken met grote betrokkenheid aan het beschermen van onafhankelijke, pluriforme, en toegankelijke media.

Het Commissariaat voor de Media heeft de afgelopen jaren in belangrijke mate geïnvesteerd in de interne organisatie en de bedrijfsvoering. Deze investeringen hebben ertoe geleid dat de organisatie efficiënt is ingericht en effectief op het toezichtveld kan reageren. Door de toenemende complexiteit van en dynamiek in het toezichtveld in combinatie met het krappe bekostigingsniveau en dito bezetting, is een groot beroep gedaan op de flexibiliteit van de medewerkers. In de gevallen waarin een frictie ontstond tussen werkaanbod en beschikbaarheid van medewerkers is een beroep gedaan op externe inhuur.

4.2 – ICT

In 2016 is de overstap gemaakt naar een Office365 omgeving. In 2017 is hier verdere invulling aan gegeven door met name maatregelen te nemen ter voorkomen van datalekken en bescherming van privacygevoelige gegevens.

Het Commissariaat voor de Media streeft naar verdere digitalisering van de werkprocessen. In dit kader is in het najaar van 2017 een aantal projecten opgestart:

- De vervanging van het zaakstelsel Verseon. Het zaakstelsel beoogt de workflow te stroomlijnen. Het huidige stelsel is verouderd en sluit onvoldoende aan op de huidige inrichting van de organisatie en de processen. Met een programma van eisen wordt in 2018 de aanbestedingsprocedure gestart. In de loop van 2018 wordt het nieuwe zaakstelsel geïmplementeerd.
- De telefooncentrale wordt in 2018 uitgefaseerd. De organisatie stapt over naar een op VOIP-techniek gebaseerde (virtuele) telefooncentrale, waarbij vast en mobiel zijn geïntegreerd. De functionaliteiten van deze centrale sluiten nauw aan bij Office365 applicaties. Vaste werkplekken zijn niet meer nodig en zelfs in het gebouw aanwezig zijn, is niet langer noodzakelijk. De verwachting is dat de flexibiliteit daarmee aanzienlijk wordt vergroot.
- In 2017 is geïnvesteerd in een smartboard waarmee eenvoudiger presentaties kunnen worden gegeven. Het smartboard is in het ICT-netwerk van de organisatie opgenomen waardoor het eenvoudig is om de op een eigen device gemaakte presentatie te delen met anderen.

Er zijn stappen gezet om het digitale loket uit te breiden en het gebruik daarvan te vereenvoudigen. In 2018 wordt ook het loket voor meldingen van de Vaste Boekenprijs gemoderniseerd.

4.3 – Organisatie en personeel

De organisatie heeft een college van commissarissen. Samen zijn zij verantwoordelijk voor de bestuursrechtelijke besluitvorming. Het college wordt ondersteund door een staforganisatie van 48,85 fte. De staforganisatie wordt aangestuurd door een directeur en een managementteam voor de planning en coördinatie van de activiteiten. Op specifieke vraagstukken laat het college zich ondersteunen door adviescommissies.

Het managementteam bestaat uit de algemeen directeur, de afdelingshoofden van de afdelingen Onderzoek en Toegang en Handhavingsbeleid en -uitvoering, en de manager Risk en Control. Deze laatste is tevens belast met de interne bedrijfsvoering van de organisatie.

De organisatie is een kennisorganisatie. De organisatie vindt het belangrijk dat medewerkers faciliteiten worden geboden om kennis op peil te houden. In 2017 is € 114.710 aan opleidingen besteed, in 2016 was dat € 74.689.

Daarnaast worden medewerkers op regelmatige basis door interne en/of externe experts bijgepraat over actuele ontwikkelingen in het toezichtsveld.

In 2017 zijn er 13 nieuwe medewerkers in dienst getreden. Ook hebben 5 studenten stage gelopen binnen de organisatie. 11 medewerkers hebben de organisatie verlaten. Een aantal vacatures blijkt in de praktijk niet makkelijk in te vullen. In 2017 hebben we daarom een beroep moeten doen op externe inhuur om reguliere, binnen de formatie vallende, taken uit te voeren. In 2018 gaan we onze arbeidsmarktcommunicatie verder verbeteren om ons als aantrekkelijke werkgever beter te positioneren.

In totaal waren in 2017 gemiddeld 55,75 medewerkers in dienst (dit is gelijk aan 51,03 fte). Ten opzichte van 2016 is dit een stijging van 1 medewerker (0,6 fte). Hiervan was 46,4 procent man en 53,6% vrouw (in 2016: 42,8% mannen en 57,2% vrouwen).

In 2017 zijn afspraken betreffende de trajectbegeleiding van de van werk naar werk-kandidaten geactualiseerd.

In 2017 is het Commissariaat voor de Media lid geworden van *Klein Lef*. Dit is een platform waarbij aspecten over de bedrijfsvoering van kleine toezichthouders met elkaar worden gedeeld. Daarnaast neemt het Commissariaat voor de Media deel aan het Markt Toezichthouders Beraad. In internationaal verband trad de het Commissariaat voor de Media op als voorzitter van de *European Regulators Group for Audiovisual Media Services (ERGA)*.

4.4 – Huisvesting

Het pand aan de Hoge Naarderweg biedt ruimte voor 64 werkplekken. In 2017 zijn vanwege gepland groot onderhoud investeringen gedaan in de klimaatinstallatie en de lift.

4.5 – Financiën

De bekostiging van het Commissariaat voor de Media maakt onderdeel uit van de mediabegroting. De begroting en jaarrekening worden onder verantwoordelijkheid van het college van commissarissen aan het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangeboden. Het ministerie keurt deze stukken formeel goed. Met het ministerie wordt regelmatig overleg gevoerd over de begroting in relatie tot onze rol als toezichthouder. Voor 2017 is het bekostigingsniveau door het ministerie vastgesteld op € 5.317.000 (in 2016: € 5.515.000).

Naast de bijdrage van het ministerie brengt het Commissariaat voor de Media kosten in rekening aan commerciële media-instellingen, die onder zijn toezicht vallen. Over 2017 bedroeg dit € 1.823.000 (in 2016: € 1.891.000).

De jaarrekening over 2016 is op 15 maart 2017 ter goedkeuring aan de toenmalige staatssecretaris van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voorgelegd. Deze heeft zijn goedkeuring daaraan verleend op 1 februari 2018. De begroting 2017 is op 21 juni 2017 door het ministerie goedgekeurd.

In het najaar is gestart met de aanbestedingsprocedure voor accountantsdiensten vanaf het verslagjaar 2018.

4.6 – Risicomanagement

Het Commissariaat voor de Media hecht waarde aan zijn onafhankelijke positie en wil een betrouwbare toezichthouder zijn. Deze uitgangssituatie vormt de basis voor het risicomanagement van de organisatie. Het college en managementteam zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderkennen, analyseren, en beheersen van risico's, zowel als toezichthouder als in de eigen bedrijfsvoering.

De risico's waarmee de organisatie kan worden geconfronteerd, worden onderverdeeld in strategische, operationele, compliance en financiële risico's. Het managen daarvan vormt een integraal onderdeel van het

gevoerde beleid van college en managementteam. Beiden zien het belang van risicomanagement en zijn zich bewust van de onzekerheden en risico's in de turbulente omgeving waarin het Commissariaat voor de Media zich beweegt.

De risicobereidheid is het totale risico dat de organisatie bereid is te accepteren om de strategische doelstellingen te behalen en zijn verplichtingen na te komen. De risicobereidheid wordt vastgesteld door de verschillende aspecten, die van invloed zijn op de risicobereidheid, te bespreken en af te wegen. De overall risicobereidheid (*risk appetite*) van het Commissariaat voor de Media is 'averse', ofwel risicomijdend.

Er is sprake van een goede balans in de afwegingen bij het nemen van beslissingen. Over de belangrijkste risico's rapporteren wij in dit jaarverslag.

Categorie	Omschrijving	Kans	Impact	Bereidheid risico te nemen
Strategische risico's	Verlies van de onafhankelijke positie als toezichthouder	Klein	Hoog	Gering
	Reputatieschade	Klein	Hoog	Gering
Operationele risico's	Toezichtsignalen worden niet tijdig onderkend of gedeeld tussen afdelingen	Klein	Medium	Gering
	IT-systemen sluiten niet aan op uitvoering van de toezichttaken	Groot	Medium	Gering
	IT-beveiliging biedt onvoldoende bescherming	Klein	Groot	Gering
	Onvoldoende mogelijkheden gekwalificeerd personeel aan te trekken	Groot	Groot	Medium
Compliance risico's	Fouten bij interpretatie van wet- en regelgeving	Klein	Hoog	Gering
Financiële risico's	Onvoldoende bekostiging voor de uitvoering van taken	Groot	Groot	Medium
	Onjuistheden in de inning van toezichtkosten	Klein	Medium	Gering

Mitigerende maatregelen

Strategische risico's

Door het politieke debat in binnen- en buitenland inzake de onafhankelijkheid van de media op de voet te volgen, kan snel worden geanticipeerd op veranderingen in wet- en regelgeving. Bovendien is het Commissariaat voor de Media – in 2016 en 2017 als voorzitter – actief betrokken bij ERGA en kan hij de kernwaarden van het beleid actief onder de aandacht brengen van de Nederlandse en Europese besluitmakers. De positie van het Commissariaat voor de Media is in de Mediawet vastgelegd (artikel 7.1 van de Mediawet). Het College wordt voor een periode van 5 jaren benoemd met een eenmalige verlengingstermijn van eveneens 5 jaar. De medewerkers van het Commissariaat voor de Media zijn ambtenaren op grond van de kaderwet ZBO's.

Met de medewerkers van het Commissariaat voor de Media wordt actief gesproken over de gedragscode integriteit en over de gevolgen daarvan voor hun werkzaamheden. Nieuwe medewerkers leggen de eed of belofte af en worden tijdens hun inwerkperiode actief begeleid en voorgelicht over aspecten van toezichthouden. Hieronder vallen integriteitkwesties.

Operationele risico's

Berichten vanuit het 'veld' en eigen onderzoek zijn de belangrijkste bronnen voor het onderkennen van toezichtsignalen. De signalen worden intern besproken in een zogenaamd signalenoverleg waarbij vertegenwoordigers vanuit diverse afdelingen bij betrokken zijn. Hiermee wordt het risico dat signalen niet tijdig worden onderkend of niet worden gedeeld significant beperkt.

In 2016 en 2017 zijn grote stappen gezet in de modernisering van de IT-infrastructuur. Daarmee ondersteunt IT het primaire proces en is het beveiligingsniveau van systemen en data adequaat ingericht. In 2018 worden nog verdere stappen hierin genomen.

In verband met toegenomen eisen die wij stellen aan onze systemen zal in 2018 een nieuw zaaksysteem worden aangeschaft ter ondersteuning van het primaire proces. In 2017 zijn voorbereidingen getroffen om dit IT systeem te vervangen. In het voorjaar van 2018 zal een aanbestedingsprocedure worden gevolgd. De intentie is om nog in 2018 een nieuw systeem te implementeren.

De organisatie ondervindt dat het lastig is om een aantal vacatures te vervullen. Hierdoor kan de tijdigheid van besluitvorming onder druk komen te staan. Het Commissariaat voor de Media neemt actief deel in (belangen)organisaties als het Markt Toezichthouders Beraad en *Klein Lef* om uitwisselingen van talent te vereenvoudigen. Bovendien wordt onderzocht of de arbeidsrechtelijke positie van kwetsbare functies voldoende concurrerend is in de omgeving waarin het Commissariaat voor de Media zich bevindt. Indien nodig worden maatregelen genomen om onze positie op de arbeidsmarkt te versterken. Bovendien worden medewerkers tijdelijk ingehuurd om reguliere, binnen de formatie vallende, taken uit te voeren.

Compliance risico's

Het Commissariaat voor de Media is een kennisorganisatie. We zijn een lerende organisatie, waarin medewerkers trainingen en opleidingen kunnen volgen om het kennisniveau up-to-date te houden. Zorgvuldigheid in de uitvoering van onze werkzaamheden en onderbouwing van de besluitvorming dragen ertoe bij dat de risico's van onjuiste interpretatie van wet- en regelgeving gering is. Indien de zorgvuldigheid van de besluitvorming daarom vraagt, wordt extern advies ingewonnen.

Compliance risico's worden beperkt door het kennisniveau in de organisatie actief te monitoren, bijscholing te faciliteren, en door inhuur van externe expertise.

Financiële risico's

Deze zijn beperkt door actief te sturen op bestedingen en inkomstenstromen. Periodiek wordt gerapporteerd over gedane uitgaven en ontvangen inkomsten. Daar waar nodig wordt bijgestuurd om binnen de vastgestelde begroting te blijven. Met het ministerie van Onderwijs, Cultuur, en Wetenschap wordt periodiek overleg gevoerd over budgetontwikkelingen op middellange termijn.

5. FINANCIËLE VERANTWOORDING

Hoofdstuk 5: Financiële verantwoording

5.1 – Introductie

Volgens artikel 34 van de Kaderwet ZBO's, uitgewerkt in het handboek Financiële Verantwoording Commissariaat voor de Media 2011, dient een jaarrekening te worden opgesteld, waarin zowel de apparaatskosten als het beheer (financiering van de media-instellingen) zijn opgenomen. De jaarrekening is in de vergadering van 10 juli 2018 door het college van commissarissen vastgesteld.

Deze financiële verantwoording is door de accountant gecontroleerd en voorzien van een controleverklaring.

De in deze financiële verantwoording gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn in overeenstemming met het handboek Financiële Verantwoording Commissariaat voor de Media 2011. De opgenomen bedragen zijn in een veelvoud van € 1.000, tenzij anders is vermeld.

5.2 – Algemene toelichting

Waarderingsgrondslagen

Voor zover niet anders is vermeld, zijn de activa, de voorzieningen en de schulden opgenomen tegen nominale waarde. Bij de bepaling van de nog te factureren toezichtkosten is uitgegaan van de informatie die bij het vaststellen van de jaarrekening bekend is.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op de verkrijgingprijs onder aftrek van daarop gebaseerde afschrijvingen. De afschrijvingen zijn conform het Handboek Financiële Verantwoording Commissariaat voor de Media. Het kantoorpand wordt in 40 jaar afgeschreven op basis van annuïteiten. Het hierbij gehanteerde rentepercentage is 5%.

Aanvullende investeringen en installaties in het gebouw worden afhankelijk van de levensduur in een periode van 5 tot 15 jaar lineair afgeschreven. Hard- en software worden in 4 jaar afgeschreven.

Debiteuren

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van nodig geachte voorzieningen voor mogelijk oninbare vorderingen.

Vorderingen

Vanaf 1 januari 2013 is in de Mediawet opgenomen dat het totaal van de gereserveerde gelden voor de verzorging van media-aanbod dat door de NPO en de landelijke publieke media-instellingen wordt gereserveerd, in een kalenderjaar niet meer mag bedragen dan 10% van de uitgaven van de NPO en de landelijke publieke media-instellingen, met uitzondering van de uitgaven aan verenigingsactiviteiten (art. 2.174, lid 2, van de Mediawet 2008). Conform artikel 2.177 lid 1 van de Mediawet 2008 vordert het Commissariaat voor de Media het surplus boven de 10% reservenorm terug bij de landelijke publieke media-instelling (via de NPO), en voegt het teruggevorderde bedrag vervolgens toe aan de Algemene Mediareserve (Bestemmingsfonds).

Ook voor de regionale publieke media-instellingen geldt dat vanaf 1 januari 2013 in de Mediawet is opgenomen dat het totaal van de gereserveerde gelden voor de verzorging van media-aanbod dat per regionale media-instelling in een kalenderjaar niet meer mag bedragen dan 10% van de uitgaven met uitzondering van de uitgaven aan verenigingsactiviteiten (art. 2.175, lid 2, van de Mediawet 2008). Conform artikel 2.175 lid 3 van de Mediawet 2008 vordert het Commissariaat voor de Media het surplus boven de 10% reservenorm terug bij de regionale publieke media-instelling en voegt het teruggevorderde bedrag vervolgens toe aan de Algemene Mediareserve (Bestemmingsfonds). Op basis van de aangeleverde begrotingen 2017, inclusief het verwachte bedrijfsresultaat zal de 10% norm niet worden overschreden. Derhalve is dan ook geen vordering opgenomen.

Investeringsubsidies

De van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ontvangen investeringssubsidies ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden gerubriceerd onder de Bestemmingsreserve. Jaarlijks wordt via de resultaatbestemming een bedrag van de bestemmingsreserve overgeheveld naar de algemene reserve. Dit bedrag correspondeert met de afschrijvingskosten van de materiële vaste activa, die aangeschaft zijn met de betreffende investeringssubsidies.

Voorziening reorganisatiekosten

Door het Commissariaat voor de Media is in 2013 een reorganisatie uitgevoerd in het kader van de door het Kabinet in 2012 opgelegde ZBO-korting welke dient te resulteren in een structurele kostenbesparing in 2018.

In het kader van deze reorganisatie is een aantal medewerkers aangemerkt als VWNW-kandidaat en is een voorziening in de jaarrekening opgenomen. De omvang van deze voorziening is berekend op basis van thans bekende informatie. Jaarlijks wordt de verplichting geactualiseerd. Voor de bekostiging van het VWNW-traject van het Commissariaat voor de Media is een frictiekostenregeling van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van toepassing op grond waarvan een vordering op het ministerie is opgenomen in relatie tot de omvang van de voorziening.

De mutatie in de reorganisatievoorziening alsmede de mutatie in de vordering op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is via de exploitatierekening (bijzondere baten respectievelijk bijzondere lasten) verwerkt.

Voorziening wachtgeld

De voorziening wachtgeld wordt gevormd voor toekomstige en al ingegane wachtgeldverplichtingen voor personeelsleden en commissarissen. De voorziening wordt gewaardeerd op nominale waarde, waarbij wordt ingeschat in welke mate het betreffende personeelslid of commissaris gebruik zal maken van de wachtgeldaanspraak.

Voorziening jubileumuitkering

De voorziening is gewaardeerd tegen nominale waarde en betreft de verplichting van toekomstige jubileumuitkeringen, gebaseerd op de arbeidsvoorwaarden. Bij de berekening van de voorziening is rekening gehouden met de kans dat medewerkers de organisatie vroegtijdig verlaten.

Voorziening groot onderhoud

Het in 2014 opgestelde meerjaren-onderhoudsplan is in 2017 verder geactualiseerd. Het plan is de basis voor de voorziening groot onderhoud. De voorziening is gewaardeerd tegen nominale waarde en betreft de verplichting van toekomstige reparatie uitgaven en vergelijkbare uitgaven voor groot onderhoud.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten en lasten worden in de jaarrekening opgenomen onverschillig of zij tot ontvangsten of uitgaven in dat boekjaar hebben geleid. Uitgangspunt daarbij is de toerekening van baten en lasten aan de periode waarop zij betrekking hebben, daarbij rekening houdend met het verband tussen die baten en lasten.

Opbrengsten worden slechts opgenomen indien zij zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Toekenning van subsidiebedragen aan media-instellingen worden pas in de exploitatierekening verwerkt als ze definitief zijn toegekend door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Subsidies die niet voortvloeien uit de mediabegroting en waar het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ook niet op een andere wijze een dekking voor geeft, komen via de exploitatierekening ten laste van de Algemene Mediareserve.

5.3 – Balans per 31 december 2017

(Na resultaatbestemming)

ACTIEF	2017	2016
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa		
Kantoorpand en terrein	4.160	4.204
Installaties	114	94
Andere vaste bedrijfsmiddelen	149	231
	4.423	4.529
Financiële vaste activa	8.826	8.826
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen		
Debiteuren	255	184
Overige vorderingen	21.612	23.864
Overlopende activa	5.172	4.256
	27.039	28.304
Liquide middelen	72.701	103.482
TOTAAL	112.989	145.141

PASSIEF	2017	2016
EIGEN VERMOGEN		
Algemene Mediareserve	95.950	127.763
Algemene Reserve	3.466	3.522
Bestemmingsreserves	1.716	1.763
	101.132	133.048
VOORZIENINGEN		
Voorziening frictie/reorganisatiekosten	1.930	2.407
Overige voorzieningen	1.830	1.515
	3.760	3.922
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Crediteuren	307	136
Belastingen en (sociale) premies	213	187
Overige schulden	7.577	7.848
	8.097	8.171
TOTAAL	112.989	145.141

5.4 – Exploitatierkening

	2017	Begroting	2016
BATEN			
Rijksbijdrage media	773.796	763.204	787.755
Reclamegelden STER	178.748	199.000	187.301
Overige baten	2.106	1.713	3.307
<i>Som der baten</i>	<i>954.650</i>	<i>963.917</i>	<i>978.363</i>
LASTEN			
Verstrekke subsidies	979.198	967.803	1.017.988
Apparaatskosten	7.368	7.265	7.528
Overige/Bijzondere lasten	0	0	90
<i>Som der lasten</i>	<i>986.566</i>	<i>975.068</i>	<i>1.025.606</i>
Bedrijfsresultaat	-31.916	-11.151	-47.243
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	0	500	0
Exploitatieresultaat	-31.916	-10.651	-47.243
Bestemming van het resultaat:			
Toevoeging Algemene Reserve	-56	-65	78
Onttrekking bestemmingsreserve	-47	-47	-63
Onttrekking/toevoeging Bestemmingsfonds AMR	-31.813	-10.539	-47.258
	-31.916	-10.651	-47.243

5.5 – Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

Het verloop in 2017 is als volgt weer te geven:

	Kantoorpand en terrein	Installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal
<i>Saldo per 1 januari</i>				
Aanschafwaarden	5.345	853	3.827	10.025
Cumulatieve afschrijvingen	-1.141	-759	-3.596	-5.496
Boekwaarde	4.204	94	231	4.529
<i>Mutaties in het boekjaar</i>				
Investerings	45	32	59	136
Afschrijvingen	-89	-12	-141	-242
Saldo	-44	20	-82	-106
<i>Saldo per 31 december</i>				
Aanschafwaarden	5.390	885	3.886	10.161
Cumulatieve afschrijvingen	-1.230	-771	-3.737	-5.738
Boekwaarde	4.160	114	149	4.423

Het kantoorpand wordt in 40 jaar afgeschreven op basis van annuïteiten. Het hierbij gehanteerde interestpercentage is 5%.

Aanvullende investeringen en installaties in het gebouw worden afhankelijk van de levensduur in een periode van 5 tot 15 jaar lineair afgeschreven. Hard- en software worden in 4 jaar afgeschreven.

Over de waarde van de grond ad € 476 wordt niet afgeschreven.

De WOZ-waarde van het pand bedraagt per 1 januari 2017 € 2.577.

Financiële vaste activa

Dit betreft een onderhandse lening aan de Stichting NTR ad € 8.826. Deze lening is aflossingsvrij maar kan te allen tijde (gedeeltelijk) boetevrij worden afgelost.

Het vergoedingsrentepercentage aan de NTR zal jaarlijks worden aangepast tegen het per 1 januari van dat jaar geldende percentage wat het ministerie van Financiën berekent aan het Commissariaat voor de Media. De looptijd van deze afspraak geldt tot 31 december 2018. Voor 2017 betekent dit een interestpercentage van 0% (2016 0%).

Vorderingen

	2017	2016
Debiteuren	255	184

De debiteuren bestaan uit nog in te vorderen boetes en toezichtkosten over voorgaande jaren, hierbij is rekening gehouden met een voorziening voor oninbaarheid van € 281 (2016: € 401).

<u>Voorziening dubieuze debiteuren</u>	2.017	2.016
Stand 1 januari	401	497
Dotatie voorziening	0	15
Vrijval voorziening	-64	0
Onttrekkingen	-56	-111
Stand 31 december	281	401

Eén partij heeft bezwaar aangetekend tegen de vaststelling van de hoogte van de toezichtkosten. Volgens deze partij is bij het bepalen van het tarief voor toezichtkosten ten onrechte geen rekening gehouden met de editieregeling. De procedure hieromtrent loopt nog. Naar verwachting zal in 2018 uitspraak worden gedaan op het geschil.

Overige vorderingen	2017	2016
Stichting Ether Reclame	21.612	23.864

Overlopende activa	2017	2016
Te ontvangen opbrengsten inzake toezichtkosten (incl. oninbaar)	1.871	1.784
Te ontvangen OCW website VBP 2017	1	0
Afwikkeling frictiekosten 2017 nog te ontvangen OCW	451	0
Vordering subsidies frictiekosten OCW 2015 e.v. jaren	1.930	2.407
Te ontvangen bedragen apparaat	13	20
Te ontvangen bedragen beheer	291	0
Te ontvangen boetes van OCW (creditfacturen restituties)	56	0
Te ontvangen bijdrage OCW 2017 Beheer	532	0
Vooruitbetaalde kosten/overige nog te ontvangen bedragen	27	45
	5.172	4.256

In 2017 is aan toezichtkosten een opbrengst verantwoord van € 1.871, hierbij is rekening gehouden met een bedrag van € 38 voor mogelijke oninbaarheid.

De frictiekosten 2017 zijn in mei 2018 door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vastgesteld.

Liquide middelen	2017	2016
Ministerie van Financiën	72.700	103.480
ING Bank	1	2
	72.701	103.482

Het liquiditeitensaldo is inclusief liquiditeiten ten behoeve van het beheer van de Algemene Mediareserve van € 71.659 (2016: € 101.948). Van het liquiditeitensaldo is een bedrag van € 6.939 (2016: € 6.850) bestemd voor uitvoering van de frictiekostenregeling van het Commissariaat voor de Media. Het resterende deel van € 64.720 (2016: €95.098) is bestemd voor de wettelijke functies van de AMr.

De liquiditeiten van het Commissariaat (apparaat) van € 1.042 (2016: € 1.534) zijn vrij opvraagbaar.

In het kader van het schatkistbankieren zijn twee rekeningen bij het ministerie van Financiën in gebruik.

Daarnaast is er nog een ING rekening voor kleine aanschaffingen.

Eigen vermogen

Het verloop in 2017 is als volgt weer te geven:

	Algemene Mediareserve	Algemene Reserve	Bestemmings- reserves	Totaal
Saldo per 1 januari	127.763	3.522	1.763	133.048
Resultaatbestemming	-31.813	-56	-47	-31.916
Saldo per 31 december	95.950	3.466	1.716	101.132

De Algemene Mediareserve (AMR) is bestemd voor (cf. Mediawet 2008) :

1. opvang van dalende Ster-inkomsten;
2. bijdragen in reorganisatiekosten als gevolg van overheidsbesluiten;
3. financiering van de door het Commissariaat voor de Media aan te houden rekening-courantverhouding voor betalingen aan de instellingen die uit de mediabegroting worden betaald.

De inkomsten van de STER zijn in 2017 lager dan het begrote bedrag. Ultimo 2017 heeft de Algemene Mediareserve een stand van € 96 miljoen.

De Bestemmingsreserves betreffen twee reserves, namelijk de bestemmingsreserve nieuwbouw (€ 1.716) en de bestemmingsreserve website vaste boekenprijs (€ 0).

De Bestemmingsreserve nieuwbouw is destijds gevormd uit de éénmalige bijdrage van € 2.269 die door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is verstrekt ten behoeve van de financiering van de nieuwbouw.

Vanuit de bestemmingsreserve website vaste boekenprijs wordt via de resultaatbestemming een bedrag van de investeringsbijdrage in de ontwikkeling van de website overgeheveld naar de Algemene reserve. Dit bedrag correspondeert met de afschrijvingskosten (€ 9) van de website, die met de betreffende investeringssubsidies zijn gefinancierd.

De kosten van onder andere het onderhoud van de website vaste boekenprijs (€ 123 voor 2017) worden door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap separaat, op declaratiebasis, gefinancierd.

Voorzieningen

Voorziening frictiekosten reorganisatie	2017	2016
Stand per 1 januari	2.407	3.016
Dotatie reorganisatie frictiekosten	125	33

Vrijval reorganisatie frictiekosten	-151	-33
Onttrekkingen	-451	-609
Stand per 31 december	1.930	2.407

De voorziening frictiekosten is bijgesteld met de laatste bekende cijfers zoals voor de salariskosten uitgaande van de gerealiseerde salariskosten 2017.

Over 2017 zijn de uitgaven aan frictiekosten als volgt:

Frictiekosten 2017	Uitgaven	Toezegging	Afrekening
Overige kosten	41	0	41
Salariskosten VWNW	410	0	410
	451	0	451

De frictiekosten afrekening 2017 is voorgelegd aan de accountant die daarbij zijn goedkeurende verklaring heeft gevoegd. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft de aanvraag voor 2017 op 8 mei 2018 vastgesteld.

<u>Overige voorzieningen (9)</u>	2017	2016
Wachtgeld	1.513	1.268
Voorziening jubileumuitkeringen	63	64
Voorziening groot onderhoud	254	183
	1.830	1.515

Voorziening wachtgeld

	Wachtgeld	Wachtgeld commissarissen	Totaal
Saldo per 1 januari	692	576	1.268
Dotaties	355	130	485
Vrijval	-36	0	-36
Onttrekkingen	-199	-5	-204
Saldo per 31 december	812	701	1.513

De voorziening wachtgeld is gevormd om de te verwachten uitgaven voor wachtgeldverplichtingen te kunnen bekostigen. Jaarlijks wordt aan de hand van de op dat moment bekende gegevens de hoogte van de voorziening berekend. Zo nodig wordt via een extra dotatie de voorziening op peil gehouden. Van de totale voorziening heeft een bedrag van € 324 betrekking op een looptijd korter dan 1 jaar.

Voorziening jubileumuitkeringen	2017	2016

Stand per 1 januari	64	55
Dotatie	3	13
Onttrekkingen	-4	-4
Stand per 31 december	63	64

De voorziening wordt bepaald per personeelslid vanaf het moment dat de werknemer bij het ABP is verzekerd. Van de totale voorziening heeft een bedrag van € 3 betrekking op een looptijd korter dan 1 jaar.

Voorziening groot onderhoud	2017	2016
Stand per 1 januari	183	176
Dotatie	100	72
Onttrekkingen	-29	-65
Stand per 31 december	254	183

Mede gelet op de ouderdom van het pand is een voorziening getroffen voor kosten groot onderhoud aan het pand. Van de totale voorziening heeft een bedrag van € 30 betrekking op een looptijd korter dan 1 jaar.

Kortlopende schulden

Er zijn geen vooruit ontvangen c.q. terug te betalen bedragen te verantwoorden.

Belastingen en (sociale) premies	2017	2016
Loonbelasting	128	117
Sociale premies	32	27
Pensioenpremies	53	43
	213	187
Overige Schulden		
Nog te betalen kosten beheer	0	25
Boetes/nog af te dragen aan OCW	0	306
Nog te betalen kosten apparaat	278	357
Terug te betalen kosten BES/VBP 2016	63	63
Kosten CvdM/frictiekostenbijdrage OCW	6.939	6.850
Reservering vakantiegeld en vakantiedagen	297	247
	7.577	7.848

De ultimo 2016 uitstaande boetes zijn afgedragen aan het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Hierbij is rekening gehouden met de matigende effecten van een gerechtelijke uitspraak en heroverweging van een eerdere uitspraak.

Bij brief van 17 december 2015 heeft de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een bedrag van € 8.498 toegekend ten behoeve van frictiekosten Commissariaat voor de Media. Het betreft een bijdrage voor de frictiekosten 2015 en verdere jaren, die voortvloeien uit de reorganisatie, die het Commissariaat voor de Media in 2013 heeft doorgevoerd in verband met de bezuinigingen die het kabinet Rutte I heeft opgelegd. Jaarlijks zal een aanvraag voor vergoeding van frictiekosten bij het ministerie worden ingediend. Na vaststelling daarvan worden de gelden door het ministerie aan het Commissariaat voor de Media op voorschot uitbetaald. Voor 2017 is de aanvraag op 14 december 2016 verstuurd. Het ministerie heeft nog geen beslissing op deze aanvraag genomen.

Eveneens jaarlijks stelt het Commissariaat voor de Media de afrekening vast en legt die voor aan de accountant die daarbij zijn goedkeurende verklaring afgeeft. In 2016 leidde de afrekening tot een terugbetaling van € 89. Deze terugbetaling is aan de voorziening toegevoegd.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Met Alphabet Nederland B.V. is een operational lease-overeenkomst gesloten voor een personenauto. De resterende leaseverplichting van 18 maanden, exclusief brandstof, bedraagt ultimo 2017 € 19. Waarvan een bedrag van € 13 betrekking heeft op een looptijd van een jaar.

Met Leaseplan Nederland N.V. is een operational lease-overeenkomst gesloten voor een personenauto. De resterende leaseverplichting van 33 maanden, exclusief brandstof, bedraagt ultimo 2017 € 34. Waarvan een bedrag van € 13 betrekking heeft op een looptijd van een jaar.

Met Leaseplan Nederland N.V. is een operational lease-overeenkomst gesloten voor een personenauto. De resterende leaseverplichting van 10 maanden, exclusief brandstof, bedraagt ultimo 2016 € 10. Waarvan een bedrag van € 10 betrekking heeft op een looptijd van een jaar.

Overige informatie

In 2017 waren er gemiddeld 51,03 (2016: 50,43) personen (op basis van fte's) in dienst.

Eind 2017 waren er 51,18 (2016: 46,13) personen (op basis van fte's) in dienst.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT) (bedragen in hele euro's).

De bezoldiging van de topfunctionarissen is als volgt weer te geven

(norm 2017 is € 181.000 en 2016 is € 179.000 voor 1 fte en 12 mnd. Voor topfunctionarissen anders dan op grond van dienstbetrekking geldt een norm van € 252.000 in 2017)

Openbaarmaking topfunctionarissen conform art. 4.1.1. op grond van dienstbetrekking

Naam	Functie	Fte	Periode	Tot en met
Mw. prof. mr. dr. M. de Cock Buning	Voorzitter	0,7	01-01-2017	31-12-2017
Dhr. drs. E. Eljon	Commissaris	0,7	01-01-2017	31-12-2017
Dhr. J.G.C.M. Buné CBM	Commissaris	0,7	01-01-2017	31-12-2017
Mw. mr. S.H. Teijgeler	Algemeen Directeur	1,0	01-01-2017	31-12-2017
Mw. mr. M.E.M. Verhoef	Afdelingsmanager Onderzoek en Toegang	1,0	01-01-2017	31-12-2017
Dhr. mr. drs. M.J. Blotwijk	Afdelingsmanager Handhaving Beleid en Uitvoering	1,0	15-08-2017	31-12-2017
Dhr. P.G. Cornelisse MBA	Manager Risk en Control	1,0	01-02-2017	31-12-2017

Openbaarmaking topfunctionarissen conform art. 4.1.2. anders dan op grond van dienstbetrekking

Naam	Functie	Fte	Periode	Tot en met
Dhr. W.L.G. van Meerveld	Afdelingsmanager Onderzoek en Toegang	0,8	01-01-2017	15-03-2017

Openbaarmaking beloning topfunctionarissen conform art 4.1.1 en 4.1.2

Naam	Beloning	Vaste/variabele onkosten-vergoeding	Voorziening betaalbaar op termijn	Totaal	WNT-norm	Vergelijkende cijfers 2016
Mw. prof. mr. dr. M. de Cock Buning	86.952	5.024	34.379	126.355	126.700	125.152
Dhr. drs. E. Eljon	83.165	5.024	30.021	118.210	126.700	115.374
Dhr. J.G.C.M. Buné CBM	86.576	5.024	34.523	126.123	126.700	125.263
Mw. mr. S.H. Teijgeler	102.856	3.311	16.150	122.317	181.000	119.525
Mw. mr. M.E.M. Verhoef	88.090	164	13.598	101.852	181.000	92.393
Dhr. W.L.G. van Meerveld	24.857	0	0	24.857	43.608	105.175
Dhr. mr. drs. Blotwijk	31.741	43	5.349	37.133	67.875	0
Dhr. P.G. Cornelisse MBA	87.109	145	14.352	101.606	165.917	0

De heer M. Lugt was gedurende de periode 13-11-2017 t/m 31-12-2017 vanuit de Nederlandse Zorgautoriteit gedetacheerd bij het Commissariaat voor de Media in de functie van Afdelingsmanager Onderzoek en Toegang. Op grond van artikel 1.1.b van de WNT wet is de invulling van deze functie aangemerkt als topfunctionaris. De Nederlandse Zorgautoriteit heeft over de genoemde periode een bedrag van € 13.479 in rekening gebracht.

Openbaarmaking (gewezen) topfunctionarissen conform art. 4.1.1. op grond van dienstbetrekking

Naam	Functie	Fte	Periode	Tot en met
Dhr. drs. W. Groen	Projectleider Onderzoek en Toegang	1,0	01-01-2017	31-12-2017
Dhr. dr. E. Lauf	Projectleider Onderzoek en Toegang	1,0	01-01-2017	31-12-2017

Openbaarmaking beloning (gewezen) topfunctionarissen conform art 4.1.1 en 4.1.2

Naam	Beloning	Vaste/variabele onkosten vergoeding	Voorziening betaalbaar op termijn	Totaal	WNT-norm	Vergelijkende cijfers 2016
Dhr. drs. W. Groen	86.490	0	13.472	99.962	n.v.t.	98.446
Dhr. dr. E. Lauf	91.266	0	14.113	105.379	n.v.t.	102.439

5.6 – Toelichting op de exploitatierekening

Overige/Bijzondere baten	2017	Begroting	2016
Toezichtkosten commerciële RTV	1.823	1.710	1.891
Diverse ontvangsten	2	3	9
Overige/Bijzondere baten beheer	281	0	1.407
	2.106	1.713	3.307

Er heeft een afrekening plaatsgevonden met OHM. Het terug te betalen bedrag is verantwoord onder de bijzondere baten beheer. De terug te betalen frictiekosten MCO zijn onder overige baten verantwoord.

Verstreckte subsidies	2017	Begroting	2016
Landelijke omroepen	776.098	776.098	805.439
Nederlands Omroepproductie Bedrijf	25.730	25.730	25.577
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid	22.909	22.921	23.315
Regionale omroepen	141.507	141.507	157.663
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland	1.544	1.547	1.535
St. Regionale Publieke Omroep	1.470	0	0
Frictiekosten Regionale Omroepen	1.645	0	0
Frictiekosten overige omroepen 2013 t/m 2015	8.295	0	4.459
	979.198	967.803	1.017.988

Apparaatskosten	2017	Begroting	2016
Lonen en salarissen	3.383	3.567	2.988
Sociale lasten	839	943	738
Afschrijving op materiële vaste activa	242	262	285
Overige bedrijfskosten	2.904	2.493	3.517
	7.368	7.265	7.528

Overige/Bijzondere lasten	2017	Begroting	2016
Accountantskosten	0	0	89
Diversen	0	0	1
	0	0	90

In de mediabegroting is geen rekening gehouden met overige kosten die gemaakt worden. Vanaf 2017 worden deze kosten niet meer onder Beheer verantwoord maar onder het onderdeel Apparaat.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	2017	Begroting	2016
Rente rekening-courant beheer	0	500	0
	0	500	0

De rente op de saldi, die bij het ministerie van Financiën ondergebracht zijn, is 0% (2016 0%).

BIJLAGEN

Bijlage 1: Collegebesluiten nevenactiviteiten

Datum	Landelijke omroep	Nevenactiviteiten	Besluit
7 mrt	EO	Het aangaan van een overeenkomst met Lineup Industries BV met betrekking tot bemiddeling bij het licentiëren van publieke formats aan derde partijen in het buitenland.	Toegestaan
16 mrt	Stichting Omroep Limburg	Het oprichten en exploiteren van de Businessclub L1Business en het organiseren van evenementen voor de leden van L1Business.	Afgewezen
18 apr	NOS	Het verhuren van kantoorruimte met studio (801m ²) door de NOS aan Stichting Regionaal Opleidingscentrum Amsterdam voor de duur van twee jaar en zes maanden.	Toegestaan
16 mei	NOS	Het in licentie geven van beeldmateriaal van de Eredivisie seizoenen 1956-1997 aan de Eredivise ten behoeve van een YouTube-kanaal voor de duur van vijf jaar.	Toegestaan
23 mei	AVROTROS	Het commercieel en cultureel verhuren van ruimtes in het pand aan het Vondelpark 3 voor de periode van juli 2017 tot en met juli 2021.	Toegestaan
13 jun	NPO	Het oprichten van een rechtenentiteit.	Toegestaan
13 jun	NPO	Het optreden als agent bij de exploitatie van media-aanbod van de leden van de rechtenentiteit.	Toegestaan

Voor een volledig overzicht van in 2017 genomen besluiten over nevenactiviteiten zie het [register](#) op onze website.

Aantallen nevenactiviteiten 2016 en 2017

Jaar	Meldingen	Beoordeelde Nevenactiviteiten*				
	Totaal	Totaal	Collegebesluit toewijzing	Besluit afwijzing	Gemandateerd besluit toewijzing	Generieke toestemming
2017	87	86	6	1	60	19
2016	145	131	9	1	79	42

Aantallen nevenactiviteiten 2012-2015

Jaar	Meldingen	Beoordeelde Nevenactiviteiten			
	Totaal	Totaal	Besluit toewijzing	Besluit afwijzing	Clustervolgmelding toewijzing
2015	171	156	56	2	98
2014	165	141	48	2	91
2013	184	173	33	4	136
2012	175	165	37	1	127

Bijlage 2: Besluiten Wet openbaarheid bestuur

Datum	Onderwerp	Oordeel
28 feb	Besluit tot openbaarmaking van informatie met betrekking tot t het bestuurlijk functioneren van Stichting Lokale Omroep Maas en Mergelland in de periode 2011 tot heden. Op 4 juli beslist het Commissariaat voor de Media op het bezwaar tegen dit besluit. Het Commissariaat voor de Media verklaart het bezwaar ongegrond en concludeert dat het bij het bestreden besluit volledig is tegemoet gekomen aan het verzoek van bezwaarmakers. Het bezwaar kan niet leiden tot een ander oordeel.	Volledige openbaarmaking, met uitzondering van daarin vermelde persoonsgegevens.
9 mei	Besluit tot gedeeltelijke openbaarmaking van informatie omtrent de, in opdracht van het Commissariaat voor de Media, uitgevoerde onderzoeken naar mogelijk onrechtmatig handelen door de Nederlandse Moslim Omroep	Gedeeltelijke openbaarmaking.
4 jul	Besluit om informatie omtrent financiële informatie	Geen openbaarmaking.
5 sep	Besluit tot gedeeltelijke openbaarmaking van informatie over contacten tussen het Commissariaat voor de Media met personen en bedrijven die in opdracht van het Commissariaat voor de Media werkzaamheden hebben verricht ten behoeve van en naar aanleiding van onderzoeken die in 2008 hebben plaatsgevonden naar mogelijk onrechtmatig handelen bij de Nederlandse Moslim Omroep (hierna: NMO) en de Joodse Omroep.	Gedeeltelijke openbaarmaking.

Bijlage 3: Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het College van Commissarissen van het Commissariaat voor de Media te Hilversum.

Ons oordeel

De samengevatte jaarrekening 2017 (hierna 'de samengevatte jaarrekening') van het Commissariaat voor de Media te Hilversum is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2017 van het Commissariaat voor de Media.

Naar ons oordeel is de bijgesloten samengevatte jaarrekening in alle van materieel zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2017 van het Commissariaat voor de Media op basis van de grondslagen zoals beschreven in paragraaf 5.2.

Samengevatte jaarrekening

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Commissariaat voor de Media. Het kennisnemen van de samengevatte jaarrekening en onze verklaring daarbij kan derhalve niet in de plaats treden van het kennisnemen van de gecontroleerde jaarrekening van het Commissariaat voor de Media en onze controleverklaring daarbij.

De gecontroleerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij

Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de gecontroleerde jaarrekening 2017 van het Commissariaat voor de Media in onze controleverklaring van 11 juli 2018.

Verantwoordelijkheden van het College van Commissarissen voor de samengevatte jaarrekening

Het College van Commissarissen is verantwoordelijk voor het opstellen van de samengevatte jaarrekening op basis van de grondslagen zoals beschreven in paragraaf 5.2.

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel of de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent is met de gecontroleerde jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten'.

Amsterdam, 11 juli 2018

Dubois & Co. Registeraccountants

Origineel getekend door:
A.P. Buteijn RA

Oranje Nassaulaan 1
1075 AH Amsterdam
Postbus 53028
1007 RA Amsterdam

Telefoon 020 571 23 45
E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

Dubois & Co. Registeraccountants is een maatschap van praktijkvennootschappen. Op alle opdrachten die aan ons kantoor worden verstrekt zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze voorwaarden, waarvan de tekst is opgenomen op de website www.dubois.nl, bevatten een aansprakelijkheidsbeperking.

